

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
“ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І
ТОРГІВЛІ”
КАФЕДРА КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**О.А. СПОРИШ
І.В. ЮРКО
Л.В. ІРЖАВСЬКА**

ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Навчально-методичний посібник
з освоєння навчальної дисципліни за кредитно-модульною
системою організації навчального процесу
для студентів напрямку підготовки
6.140103 «Туризм»**

ПОЛТАВА 2014

Автори: **Спориш О.А.**, к.е.н., доцент, доцент кафедри комерційної діяльності та підприємництва Полтавського університету економіки і торгівлі

Юрко І.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри комерційної діяльності та підприємництва Полтавського університету економіки і торгівлі

Іржавська Л.В., ас. кафедри комерційної діяльності та підприємництва Полтавського університету економіки і торгівлі

Рецензенти: **Балабан М.П.**, к.е.н., доцент, доцент кафедри комерційної діяльності та підприємництва Полтавського університету економіки і торгівлі

Лісіца В.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри комерційної діяльності та підприємництва Полтавського університету економіки і торгівлі

Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри комерційної діяльності та підприємництва

“ ” 20__ р.

Протокол № _____

Зав. кафедрою _____ проф. Балабан П.Ю.

“УЗГОДЖЕНО”

Декан товарознавчо-комерційного факультету

_____ проф. Тягунова Н.М.

“ ” 20__ р.

“УЗГОДЖЕНО”

Начальник НМЦ управління якістю освітньої діяльності

_____ проф. Огуй Н.І.

“ ” 20__ р.

“УЗГОДЖЕНО”

Директор навчального центру

_____ доц. Герман Н.В.

“ ” 20__ р.

“УЗГОДЖЕНО”

Директор навчального центру

_____ доц. Герман Н.В.

“ ” 20__ р.

ВСТУП

Курс "Основи підприємницької діяльності" являє собою комплексну навчальну дисципліну, орієнтовану на підготовку кваліфікованих спеціалістів підприємницького типу.

Дисципліна тісно пов'язана із іншими предметами, що вивчають студенти, вона є базовою «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Статистика», «Основи економічної теорії».

При вивченні курсу використовуються як традиційні форми навчального процесу, так і певні засоби його активізації, як то: вирішення ситуаційних завдань, проведення ділових ігор, виконання рефератів та наукових доповідей, широке застосування ПЕОМ.

Головна мета курсу: формування комплексу знань і умінь, що забезпечують реалізацію всіх етапів підприємницького циклу.

Вищевказана мета зумовила такі **завдання** :

- формування у студентів сучасних уявлень про роль та значення підприємницької діяльності в механізмі ринкової економіки;
- розвиток комплексу аналітичних, прогностичних, інноваційних та організаційно-комунікативних здібностей, необхідних майбутньому підприємцю;
- опанування студентами елементів світової та вітчизняної підприємницької культури;
- формування основ наукового світогляду на підприємництво та проблеми бізнесу;
- засвоєння основних термінів та понять підприємництва на рівні їх відтворення і тлумачення;
- здобуття навичок та елементарних умінь застосовувати їх у практичній діяльності для підвищення конкурентоспроможності фахівця у підприємницькій сфері.

Реалізація поставленої мети може бути забезпечена безпосередньо вивченням таких питань:

- природа підприємницької діяльності, її роль в системі соціально-економічних інститутів ринкової економіки;
- поняття підприємницької діяльності; поняття про підприємницький цикл;
- умови виникнення та основні етапи розвитку підприємництва в Україні та за кордоном;

- сучасне розуміння підприємництва;
- структура і функції підприємницької діяльності, її організаційно-правові форми;
- правові основи підприємництва;
- взаємозв'язок форм власності і організаційно-правових форм підприємницької діяльності;
- організаційно-технічні і технологічні основи підприємницької діяльності;
- особливості підприємницької діяльності в споживчій кооперації.

Вивчення названих питань дозволить студентам:

- аналізувати ринкову ситуацію з метою визначення сфери своєї підприємницької діяльності;
- професійно скласти програму підприємницької діяльності з урахуванням основних факторів ризику;
- користуватися нормативними документами, що регулюють підприємницьку діяльність;
- обґрунтовувати правильність вибору організаційно-правових форм підприємництва;
- здійснювати управлінські функції, адекватні відповідним етапам підприємницького циклу;
- оцінювати результативність і підвищувати конкурентоспроможність підприємницької діяльності.

СТРУКТУРА КУРСУ
“ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”
 для студентів напряму підготовки **6.140103 «Туризм»**,

освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр

<i>Навчально-організаційна структура дисципліни</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
Кількість кредитів ECTS: 3	Вибіркова у відповідності до навчального плану
	Семестр: денна – 5
Кількість змістових модулів: 2	Форма теоретичної та практичної підготовки: денна – 54 год,
Загальна кількість годин: денна – 90	Самостійна позааудиторна робота: денна – 30 год.
Кількість годин на тиждень: 3 у т.ч. аудиторних 3 год.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання (проекти), год. – 6
	Вид контролю: денна - ПМК(залік)

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ

Модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУРСУ

Тема 1. Предмет, зміст та задачі курсу „Основи підприємницької діяльності”. Значення, принципи і сутність підприємництва.

Основні поняття та питання теми: Характер і зміст курсу "Основи підприємницької діяльності". Основи методології, зміст та задачі курсу. Зв'язок курсу з іншими науками. Значення, принципи та сутність підприємництва. Мета, задачі, методологія, методика вивчення курсу. Його роль і місце у економічній теорії, господарчій практиці та формуванні ринкового, підприємницького мислення у студентів. Значущість у підготовці спеціалістів до праці в умовах ринку, де функціонують відносини бізнесу.

Тема 2. Підприємництво як соціально економічне явище.

Основні поняття та питання теми: Ринкова система економіки як база розвитку підприємництва. Свобода та рівність можливостей. Роль підприємництва в економічному розвитку суспільства. Визначення підприємництва. Економічна свобода - основна умова розвитку бізнесу. Рушійні сили бізнесу.

Підприємництво як елемент бізнесу і тип господарювання, суб'єкти бізнесу. Підприємницький, споживчий, трудовий і державний бізнес. Принципи і умови організації підприємницького бізнесу. Необхідність державного регулювання бізнесу. Механізм регулювання бізнесу. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Державна підтримка розвитку бізнесу на Україні.

Тема 3. Соціально-психологічний портрет підприємця.

Основні поняття та питання теми: Умови формування та виховання особистості підприємця. Талант, мистецтво та наука підприємництва. Репутація підприємця як фактор міцності його становища. Твори письменників Великобританії, Німеччини, Росії, США. Твори Теодора Драйзера "Фінансист", "Титан", "Стік", "Геній". Підприємець як головний герой художніх творів: позитивні та негативні риси.

Реальні прототипи літературних героїв-підприємців та художня вигадка. Автобіографічні твори видатних підприємців світу (Лі

Яккока, Генрі Форд, Харві Маккей, Людвіг Ерхард). Підприємництво у сучасній літературі України. Соціологічні дослідження розвитку підприємництва та формування особистості підприємця в Україні. Соціологічні дослідження розвитку підприємництва та формування особистості підприємця в Полтавській області. Етичні аспекти сучасного підприємця.

Тема 4. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності.

Основні поняття та питання теми: Основні форми підприємницької діяльності. Складні підприємницькі формування. Підприємство як організаційна структура бізнесу. Господарські товариства як організаційна форма підприємництва. Права та обов'язки учасників господарського товариства.

Основні форми бізнесу і їх класифікація. Дрібний бізнес. Партнерство. Корпоративне підприємництво. Спільні підприємства як форма міжнародного підприємництва. Використання підприємництва в некомерційних організаціях. Індивідуальне підприємництво. Об'єднання підприємств: переваги й недоліки.

Модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Тема 5. Технологія створення і організаційний механізм роботи підприємницьких структур.

Основні поняття та питання теми: Вибір організаційної форми підприємництва. Реєстрація підприємця-фізичної особи. Особливості реєстрації юридичної особи. Установчі документи та їх підготовка. Статутний фонд і його формування. Державна реєстрація. Припинення діяльності підприємницького бізнесу.

Тема 6. Практика підприємництва.

Основні поняття та питання теми: Стадії підприємницького процесу. Схема підприємницької діяльності. Діловий цикл процесу підприємництва. Види підприємницької діяльності. Процедура ліцензування певних видів підприємницької діяльності. Патентування підприємницької діяльності.

Способи організації бізнесу. Система франчайзингу. Фактори впливу на вибір місцезнаходження підприємства Пошук нової ідеї та її оцінка. Складання бізнес-плану. Оцінка необхідних ресурсів. Управління створеним підприємством.

Тема 7. Інновація як засіб розвитку підприємницької діяльності

Основні поняття та питання теми: Процес планування та проектування нової продукції. Функціонально-вартісний аналіз. Методи вироблення нової ідеї. Методи творчого вирішення проблем. Характерні особливості методів творчого вирішення проблем.

Тема 8. Ризики та страхування в підприємницькій діяльності.

Основні поняття та питання теми: Поняття комерційного ризику. Зміст та функції, класифікація ризиків. Виправдані та не виправдані ризики. Способи оцінювання ризиків. Шляхи та методи зниження ризику в підприємстві.

Страхування як метод зменшення ризиків. Основні принципи страхування. Страхування від стихійного лиха. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Компенсаційне страхування, страхування життя. Інші види страхування у підприємстві. Форс-мажорні обставини (обставини нездоланної сили), їх відображення в контрактах.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ
“ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”
(денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин за видами занять				
		Разом	Аудиторні		Позааудиторні	
			лекцій	практичні	індивідуально-консультативна робота	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУРСУ						
1	Предмет, зміст та задачі курсу „Основи підприємницької діяльності”. Значення, принципи і сутність підприємництва.	9	2	2	1	4
2	Підприємництво як соціально економічне явище.	8	2	2	-	4
3	Соціально-психологічний портрет підприємця.	9	2	4	1	2
4	Організаційно-правові форми підприємницької діяльності.	13	4	6	1	2
5	<i>Підсумкова модульна робота (ПМР)</i>	4	-	-	-	4
6	<i>Всього перший модуль</i>	43	10	14	3	16
Модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.						
7	Технологія створення і організаційний механізм роботи підприємницьких структур.	11	2	4	1	4
8	Практика підприємництва.	10	2	6	-	2
9	Інновація як засіб розвитку підприємницької діяльності.	13	4	6	1	2
10	Ризики та страхування в підприємницькій діяльності.	9	2	4	1	2
11	<i>Підсумкова модульна робота (ПМР)</i>	4	-	-	-	4
12	<i>Всього другий модуль</i>	47	10	20	3	14
13	РАЗОМ	90	20	34	6	30

МОДУЛЬ І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУРСУ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, ЗМІСТ ТА ЗАДАЧІ КУРСУ „ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”. ЗНАЧЕННЯ, ПРИНЦИПИ І СУТНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА.

У даній темі необхідно дослідити предмет, змісти та задачі курсу «Основи підприємницької діяльності». Основи методології, зміст та задачі курсу. Зв'язок курсу з іншими науками. Значення, принципи та сутність підприємництва. Мета, задачі, методологія, методика вивчення курсу. Його роль і місце у економічній теорії, господарчій практиці та формуванні ринкового, підприємницького мислення у студентів. Значущість у підготовці спеціалістів до праці в умовах ринку, де функціонують відносини бізнесу.

Методичні рекомендації щодо вивчення теми

Бізнес – від англ. – справа, заняття, діло, підприємництво) – економічна діяльність, спрямована на отримання прибутку. Це загальноекономічний термін, який характеризує сферу діяльності господарського суб'єкта, його економічний інтерес, величину й обсяги діяльності.

Бізнес означає будь-яку справу, покупку, комерційне або виробниче підприємництво комерційну практику або політику окремого підприємця або цілої фірми

Поняття „бізнесмен і „підприємець” тотожні, але „бізнес” – ширше від розуміння підприємництва.

Система бізнесу: підприємницький бізнес, державний бізнес споживчий бізнес, трудовий бізнес.

Моделі підприємницького бізнесу: класична; інноваційна.

Підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Підприємець – це суб'єкт, який поєднує в собі новаторські, комерційні та організаторські здібності для пошуку і розвитку нових видів, методів виробництва, нових благ та їх нових якостей, нових сфер застосування капіталу.

Сутність підприємництва більш глибоко розкривається через його основні функції – інноваційну, ресурсну, організаційну, стимулюючу.

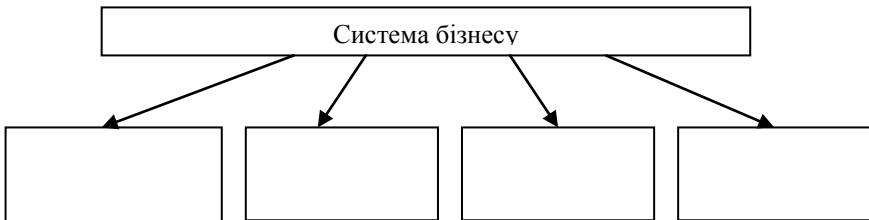
План практичного заняття (2 год.)

1. Характер і зміст курсу "Основи підприємницької діяльності".
2. Основи методології, зміст та задачі курсу.
3. Зв'язок курсу з іншими науками.
4. Значення, принципи та сутність підприємництва.
5. Мета, задачі, методологія, методика вивчення курсу. Його роль і місце у економічній теорії, господарчій практиці та формуванні ринкового, підприємницького мислення у студентів.

Завдання 1. Дайте відповіді на запитання.

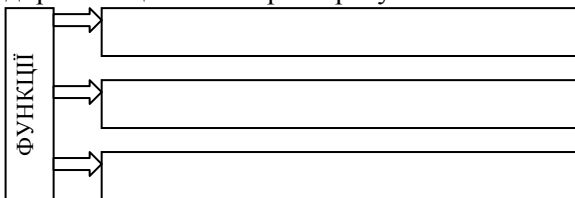
1. Як ви вважаєте, що таке бізнес, підприємництво?
2. Чи є різниця між цими термінами, а якщо є, то в чому?
3. Яке поняття бізнес чи підприємництво ширше?

Завдання 2. Заповнити дану блок-схему щодо системи бізнесу та охарактеризуйте їх:

Завдання 3. Назвіть моделі підприємницького бізнесу та охарактеризуйте їх.

Завдання 4. Заповнити дану блок-схему щодо функцій підприємництва та охарактеризувати їх.

Завдання 4. Дайте відповіді на питання:

1. Назвіть модель підприємництва?
2. Фізичні та юридичні особи – це _____ підприємницької діяльності.

3. Поняття яке близько пов'язано з підприємництвом?
4. Функція підприємницької діяльності пов'язана з матеріально-технічним забезпеченням виробництва, налагодженням технологічного процесу, організацією комерційної діяльності сервісу.

Тематика рефератів:

1. Історичний розвиток підприємництва в Україні.
2. Виникнення та еволюція поняття «підприємництво».
3. Основні функції підприємництва та комплексна характеристика його сучасної сутності.
4. Основні передумови розвитку підприємництва.
5. Рушійні сили підприємництва.
6. Роль бізнесу в сучасній економіці.

ТЕМА 2. ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЯВИЩЕ

У даній темі необхідно дослідити характер і зміст курсу. Визначити поняття і сутність підприємництва, ознаки підприємництва. Встановити зв'язок з іншими дисциплінами. Розглянути принципи підприємництва, моделі підприємницької поведінки. Охарактеризувати фактори активізації підприємництва. Розглянути суб'єкти та об'єкти підприємництва.

Методичні рекомендації щодо вивчення теми

Підприємництво — це поняття багатоаспектне і розглядати його можна на кількох рівнях. *По-перше*, абстрагуючись від певного типу виробничих відносин, пов'язувати його із загальноекономічним рівнем ефективності виробництва (підприємництво як фактор ефективності виробництва). *По-друге*, на "ринковому рівні", коли результат підприємництва виступає уже не просто як продукт, а як комерційний ефект, втілений у грошах (прибутку). Виходячи з цього підприємництво передбачає, що його суб'єкт володіє відповідним набором економічних прерогатив, які дають змогу вести будь-яку господарську діяльність як всередині, так і за межами підприємства. Внаслідок того, що кількість таких суб'єктів не обмежена, вони вступають у конкуренцію. Економіка, що орієнтується на ринок, — найбільш необхідне середовище (але не єдино можливе) для справді підприємницької діяльності. *По-третє*, підприємництво можна

розглядати на рівні власницькому. З цих позицій основна функція підприємництва полягає у примноженні власності, хоч поняття "власник" і "підприємець" не завжди ототожнюються.

Вищенаведене дає нам можливість говорити про підприємництво як соціально-економічне явище, яке охоплює широкий спектр суспільних відносин, оскільки тут переплітаються юридичні, психологічні, історичні моменти. Отже, *підприємництво* можна розглядати одночасно як метод господарювання, спосіб господарської поведінки, особливий вид діяльності, тип економічного мислення, господарсько - організаційний вид творчості.

Підприємництво — це такий економічний та соціологічний феномен, якому притаманний як приватний, так і публічний характер.

Приватний характер виявляється у свободі підприємницької діяльності. Свобода підприємницької діяльності визначається як у конституційних положеннях, так і в Господарському кодексі України, відповідно до якого підприємці мають право без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, що не заборонена законом (ч. 1 ст. 43 ГК).

Підприємництво — це складова суспільства, яке довірило підприємцю створення матеріальних благ. Створюючи матеріальні блага підприємець може використовувати класичну, ресурсорієнтовану модель поведінки або інноваційну, яка дає поштовх для розвитку наукомісткого підприємництва.

Сутність підприємництва розкривається також, виходячи з тієї ролі, яку воно відіграє в суспільстві. Оскільки це поняття багатоаспектне, то кожна з його граней займає своє місце. Отже, *роль підприємництва* полягає насамперед в тому, що воно виступає *каталізатором економічного розвитку*. Зміни в структурі економіки, зростання конкуренції стимулюють інвестиційну діяльність, а також створення нових підприємств.

При переході до ринкової економіки *роль підприємництва як стимулюючого фактора виробництва* є незаперечною і найефективніше спрацьовує за наявності приватної власності на засоби виробництва. Підприємець наповнює економічним змістом власне виробництво, що стає перспективою для всього трудового колективу у вирішенні його життєвих потреб. Реалізація задумів передбачених бізнес-планом та бізнес-проектами, сприяє нагромадженню капіталу, і, відповідно, стає передумовою розширення виробництва, підвищення його ефективності.

При переході до ринкової економіки *роль підприємництва як стимулюючого фактора виробництва* є незаперечною і найефективніше спрацьовує за наявності приватної власності на засоби виробництва.

Підприємництво зумовлює зміни у структурі економіки, і це впливає з інноваційної моделі поведінки підприємця.

Розвиток підприємництва сприяє розвитку конкуренції, хоч цей процес взаємопов'язаний.

Роль підприємництва відслідковується в стимулюванні підприємств раціонально використовувати ресурси, оскільки діяльність підприємця завжди пов'язана з ризиком, що змушує глибоко продумувати альтернативні варіанти ефективного господарювання й прийняття оптимальних рішень.

Об'єктом підприємницької діяльності є товар, продукт, послуга, виконана робота, все те, що може задовольнити чиюсь потребу і пропонується на ринку для придбання, використання та споживання.

Суб'єктами підприємницької діяльності є: фізичні особи (громадяни, права яких не обмежені законом, а також громадяни іноземних держав, працівники, котрі здійснюють трудову діяльність за наймом на контрактній або іншій засадах), юридичні особи, що володіють різними формами власності:

- колективи підприємців та підприємницькі асоціації;
- державні структури у тих випадках, коли вони виступають безпосередніми учасниками операцій (надання урядових замовлень підприємцям).

Залежно від юридичного статусу підприємницька діяльність може здійснюватись:

- зі створенням юридичної особи;
- без створення юридичної особи.

Підприємство — це самостійно господарюючий суб'єкт, створений підприємцем, або об'єднання підприємців для виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг із метою задоволення суспільних потреб й отримання прибутку. Підприємство як суб'єкт і об'єкт ринку має свій економічний механізм функціонування.

Економічний механізм функціонування:

- формується одночасно з їхнім утворенням і розвивається на основі відповідних законодавчих актів;
- закріплюється у статуті підприємства та колективному договорі;
- формується на основі економічних законів, характерних для

даного суспільства;

- будується на комерційному розрахунку;
- залежить від форми власності на засоби виробництва та результатів праці, від розмірів капіталу, вартості підприємства. Таким чином, підприємство в ринкових умовах є суб'єктом і об'єктом ринкових відносин.

План практичного заняття (2 год.)

1. Поняття й сутність підприємництва, його основні ознаки та принципи.
2. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності.
3. Взаємозв'язок бізнесу й середовища.
4. Роль підприємництва у розвитку суспільства.

Завдання 1. Дайте відповіді на тести.

1. *Чи являється підприємництво соціально-економічним явищем?*
 - а) так;
 - б) ні.
2. *Який вплив має економіка , що орієнтується на ринок, для підприємництва?*
 - а) негативний;
 - б) позитивний;
 - в) немає ніякого .
3. *Чи можна назвати підприємництво типом економічного мислення?*
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) відповіді А і Б не вірні.
4. *Чи притаманний підприємництву приватний та публічний характер.*
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) лише публічний;
 - г) лише приватний.
5. *Ринкове середовище поділяється.*
 - а) на економічне та соціальне;
 - б) тіньове та прозоре;
 - в) варіанти А і Б вірні.
6. *Чи впливають на розвиток вітчизняного підприємництва , поступ соціально-культурного аспекту(естетичні прагнення)*

- а) немає ніякого впливу;
- б) має , але незначний;
- в) має значний вплив.

7. Інтрапренерство – це:

- а) діяльність підприємства з метою досягнення своїх цілей за допомоги корупції;
- б) діяльність підприємства з метою досягнення своїх цілей за допомоги іншої компанії партнера;
- в) діяльність підприємства з метою досягнення своїх цілей на основі використання можливостей підприємства.

8. Об'єктом підприємницької діяльності є:

- а) товар, продукт, послуг;
- б) фізичні особи (громадяни, права яких не обмежені законом);
- в) юридичні особи.

9. Суб'єктами підприємницької діяльності є:

- а) товар, продукт, послуг;
- б) фізичні особи (громадяни, права яких не обмежені законом);
- в) все те, що може задовольнити чиюсь потребу і пропонується на ринку для придбання.

10. Залежно від юридичного статусу підприємницька діяльність може здійснюватись:

- а) зі створенням юридичної особи;
- б) без створення юридичної особи;
- в) варіанти А і Б вірні.

11. Роль підприємництва відслідковується в стимулюванні підприємств раціонально використовувати ресурси

- а) ні;
- б) так;
- в) не завжди.

12. Чи сприяє розвиток підприємництва розвитку конкуренції?

- а) ні;
- б) мало ймовірно;
- в) так.

13. Підприємництво зумовлює зміни у структурі економіки?

- а) ні;
- б) так;
- в) незначні.

14. Чи зумовлюється публічний характер підприємницької діяльності суспільними інтересами?

а) так;

б) ні;

в) не завжди.

15. Назвіть типи підприємництва:

а) консультаційне, страхове;

б) виробниче, комерційне, посередницьке, фінансове;

в) підприємництво пов'язане з виробничими функціями та підприємництво пов'язане з посередницькими функціями;

г) всі відповіді вірні.

16. Основним змістом виробничого підприємства є:

а) задоволення потреб споживачів;

б) отримання прибутку від реалізації вироблених товарів;

в) реалізація інтересів підприємця;

г) виробництво суспільно необхідних товарів та послуг.

17. Виробниче підприємство – це:

а) діяльність, спрямована на отримання прибутку;

б) діяльність з надання послуг виробничого характеру;

в) діяльність, що безпосередньо пов'язана з виробництвом товарів для подальшої реалізації;

г) будь-яка діяльність, пов'язана з виробництвом.

18. Комерційне підприємництво – це:

а) вид підприємництва, пов'язаний з купівлею-продажем фінансових ресурсів;

б) вид підприємництва, пов'язаний з виробництвом товару на продаж;

в) вид підприємництва, пов'язаний з купівлею-продажем товарів з метою отримання прибутку.

19. Назвіть основні суб'єкти комерційного підприємництва:

а) торговельні центри;

б) ринки, торгові ряди, магазини;

в) торговельні, торговельно-посередницькі, торговельно-виробничі фірми;

г) всі відповіді вірні.

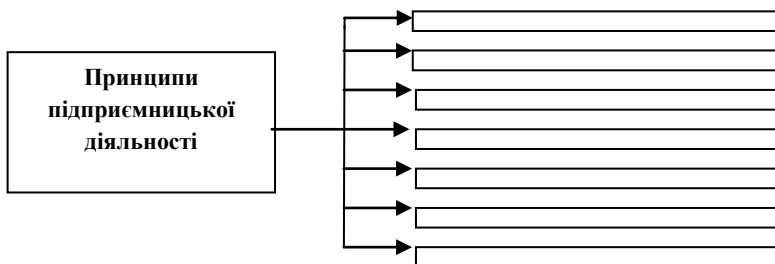
20. Фінансове підприємництво – це:

а) вид підприємництва, пов'язаний з обігом фінансових ресурсів;

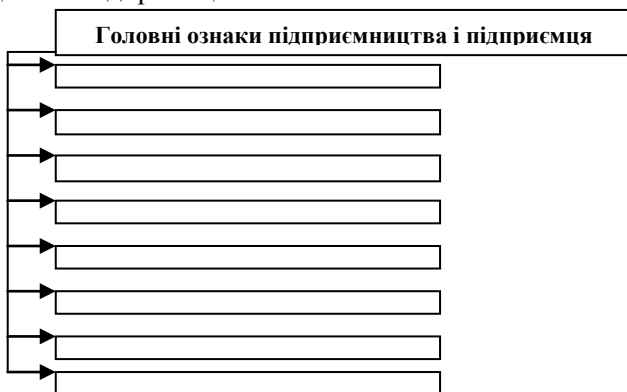
б) вид підприємництва, пов'язаний з купівлею-продажем одних грошей і цінних паперів на інші гроші й цінні папери з метою отримання прибутку;

- в) вид підприємництва, спрямований на залучення фінансових ресурсів з метою отримання прибутку;
- г) вид підприємництва, пов'язаний з наданням кредитів банками.

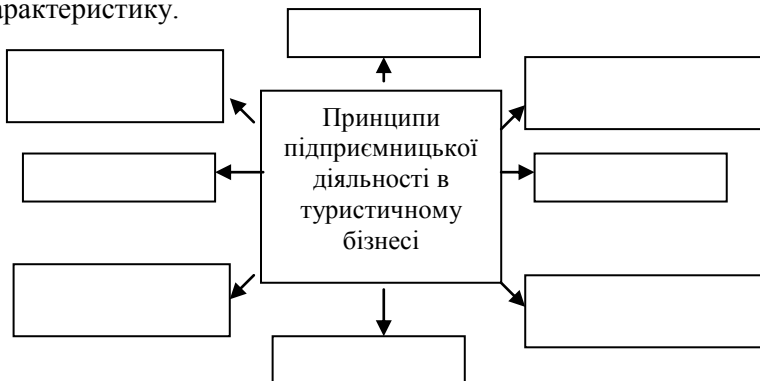
Завдання 2. Заповнити дану блок-схему щодо принципів підприємницької діяльності, та дати їм характеристики.

Завдання 3. Заповніть схему, вписавши дані щодо головних ознак підприємництва та підприємця.

Завдання 4. Заповнити дану блок-схему щодо принципів підприємницької діяльності в туристичному бізнесі та дати їм характеристики.

Завдання 5. Дайте визначення.

Підприємництво – це.....

Підприємство – це.....

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання:

1. Хто такі суб'єкти господарювання?
2. Хто є суб'єктами господарювання?
3. Ким може бути створений суб'єкт господарювання?
4. Яким шляхом може бути створений суб'єкт господарювання?

Завдання 7. Дайте визначення:

Статут підприємства -

Статутний фонд -

Місія -

Завдання 8. Доповніть речення:

1. Підприємства можуть створюватися з метою:.....
2. Підприємство діє на підставі
3. Будь-яке підприємство має такі характерні ознаки:
4. Підприємство може бути засновано:.....

Завдання 9. Назвіть ознаки класифікації підприємств:

-
-
-
-

Завдання 10. Дайте відповіді на запитання:

1. Як класифікують підприємства за формою власності?
2. Як класифікують підприємства за способом утворення статутного фонду?
3. Як класифікують підприємства за кількістю працівників та обсягом валового доходу від реалізації продукції?
4. Як класифікують підприємства за організаційно-правовою формою?

Завдання 11. Доповніть речення:

1. Підприємство, в статутному фонді якого _____ іноземних інвестицій, є підприємством з іноземними інвестиціями.
2. Підприємство, в статутному фонді якого _____ іноземних інвестицій, є іноземним підприємством.

Питання для самостійної підготовки до практичного заняття

1. Чим відрізняється сучасне трактування підприємництва від його трактування на початку XVIII ст.?
2. Які функції виконує підприємництво у сучасному світі?
3. Які фактори активізують розвиток підприємництва?
4. Якими ознаками характеризується підприємництво?
5. На яких принципах ґрунтується підприємництво?
6. Яке Ваше розуміння ідеалу економічної свободи?
7. У чому виявляється багатоаспектність поняття “підприємництво”?
8. Яке Ваше розуміння підприємця як стакера нової економіки?
9. Які чинники стримують розвиток підприємництва в туризмі?
10. Якими економічними показниками характеризується туристичний бізнес?
11. В якому середовищі функціонує підприємництво?
12. У чому виявляються позитивні якості інтрапренерства?

Тематика рефератів

1. Розвиток підприємництва в контексті історичної еволюції
2. Загальноекономічний зміст підприємництва.
3. Роль підприємницької діяльності в розвитку економіки.
4. Приватна власність як економічна основа розвитку підприємництва.
5. Підприємець-центральною постать ринкової економіки.
6. Проблеми формування правових передумов розвитку підприємництва в Україні.

Література: 1; 4; 5; 6; 8; 9; 15; 18; 21; 23; 30.

ТЕМА 3. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ПІДПРИЄМЦЯ.

У даній темі необхідно розглянути умови формування та виховання особистості підприємця. Соціологічні дослідження розвитку підприємництва та формування особистості підприємця в Україні. Соціологічні дослідження розвитку підприємництва та формування особистості підприємця в Полтавській області. Етичні аспекти сучасного підприємця.

Методичні рекомендації щодо вивчення теми

Підприємець повинен мати наступні якості:

- завойовника (духовна свобода, воля та енергія, завзятість і сталість);
- організатора (здатність правильно оцінювати людей, змушувати їх працювати, координуючи їх дії);
- торговця (здатність вербувати людей без примусу, збуджувати в них інтерес до своєї продукції, вселяти довіру).

До важливих для психологічного портрета підприємця якостей відносяться:

- в інтелектуальному блоці: компетентність, комбінаторний дар, розвинена уява, реальна фантазія, розвинена інтуїція, перспективне мислення;
- в комунікативному блоці: талант координатора зусиль співробітників, здатність і готовність до соціально лояльному спілкуванню з іншими людьми і в той же час уміння йти проти течії;
- в мотиваційно-вольовому блоці: схильність до ризику; внутрішній локус контролю, прагнення боротися і перемагати, потреба в самоактуалізації і суспільному визнанні, переважання мотиву досягнення над мотивом уникнення невдачі.

Підприємець асоціюється з хорошим здоров'ям, невичерпною енергією та оптимізмом за дослідженнями західних вчених .. Літературні дані та проведені дослідження доводять лише обов'язкову наявність компонентів, наведених у мотиваційно-вольовому блоці, бо

підприємець, перш за все, фігура діюча, активна, яка шукає. Ці компоненти присутні в його психологічному портреті незалежно від форми підприємництва (виробниче, комерційне, фінансове).

Підприємництво сприймається як ризикована, непередбачувана й емоційно-напружена діяльність. Проте людина, якій вона до душі, вбачає у цьому непересічні цінності, можливість професійної й особистісної самореалізації. Вона чітко усвідомлює, що бізнес, як і будь-яка інша робота, має свою мету і свій інтерес, в яких досить тісно поєднуються економічні й психологічні компоненти.

Доведено, що формула успішності власної справи – це сума трьох складових: ”особистість”, “ідея”, “кошти”. Як бачимо, перше місце все-таки належить особистості. Отож, яким повинен бути психологічний портрет підприємця?

Найбільш поширеним є таке термінологічне поняття: “Підприємець – це людина, яка організовує власну справу, керує нею, ризикує і бере на себе відповідальність за результати власної діяльності, або заснованого нею підприємства”.

Готовність індивідуума до започаткування підприємництва – це не якась його особистісна риса або ознака, а цілісна характеристика. Вона вибудована на основі потреб людини та її індивідуально-психологічних особливостей, які відповідають вимогам підприємницької діяльності.

Сучасний бізнес вимагає від людини, яка ним займається, постійної активності, здатності гнучко та вчасно змінювати стратегію діяльності залежно від умов, що постійно змінюються, а також бути завзятим та наполегливим у досягненні мети. А найголовніше – мати велике бажання створювати щось нове, тобто постійно провадити інноваційні пошуки.

Ентузіастів, котрі належать до когорти підприємців, традиційно вважають такими, що схильні до ризику. Заради досягнення мети їх не лякає навіть втрата соціальної стабільності.

План практичного заняття (4 год.)

1. Психологічний портрет підприємця.
2. Ділові якості підприємця.
3. Правила та норми, що утворюють імідж підприємця.

***Завдання 1.** Дайте відповіді на тести:*

1. *Хто є одним із перших творців психологічного портрета підприємця?*
 - а) Арістотель;
 - б) В. Зомбарт;
 - в) А. Виноградська.
2. *Галузь професійних знань, яка розглядає та оцінює людські відносини з точки зору їх відповідальності загальноприйнятим нормам – це*
 - а) психологія;
 - б) педагогіка;
 - в) ділова етика;
 - г) всі відповіді вірні.
- 3) *Назвіть основні принципи ділової етики*
 - а) комплексність;
 - б) історичність;
 - в) відсутність силового втручання;
 - г) всі відповіді вірні.
- 4) *Систематизований перелік норм, якими повинен керуватись кожний суб'єкт підприємницької діяльності у бізнесі – це*
 - а) морально-етичний кодекс підприємця;
 - б) Державний класифікатор;
 - в) Глобально етичний кодекс туризму.
- 5) *Назвіть основні групи підприємницької діяльності, перед якими підприємство несе відповідальність:*
 - а) Державні органи;
 - б) Кредитори;
 - в) Споживачі;
 - г) Найманий персонал;
 - д) Партнери по бізнесу;
 - е) Вкладники;
 - ж) Інвестори;
 - з) Конкуренти;
 - к) Всі відповіді вірні.
- 6) *Етика підприємництва – це*

- а) сукупність вимог щодо зовнішнього вигляду підприємця;
- б) комплекс норм і правил моральної поведінки підприємця;
- в) стиль поведінки підприємця на ринку;
- г) вміння укласти угоду, вести переговори.

7) *До основних принципів ділової етики відносять:*

- а) гуманність, новаторство, цілеспрямованість;
- б) комплексність поглядів на призначення діяльності підприємця, історичність;
- в) вільний найм працівників, свобода у прийнятті рішень, вільне ціноутворення, вільне розпорядження прибутком;
- г) індикативність, планування, програмно-цільовий підхід.

8. *Сучасний етичний кодекс підприємця включає такі позиції:*

- а) повага до старших, дітей, жінок, почуття меценатства;
- б) вміння «подати себе», ділова хватка, вміння вести переговори;
- в) гуманізм, новаторство, цілеспрямованість, турбота про екологію, прагнення до конкуренції;
- г) всі відповіді вірні.

9. *Етичними рисами підприємця під час ведення ділових переговорів є:*

- а) увага до думки опонента, делікатність;
- б) хитрість, ділова хватка, невеликий тиск на опонента;
- в) демонстрація самовпевненості та знань в усіх сферах бізнесу, власних сильних сторін;
- г) приховування своїх думок, конфіденційність, «зворотливість».

Завдання 2. Користуючись додатковою літературою створіть презентацію на 10-15 слайдів на одну із тем.

1. Особливості ділового етикету у США.
2. Діловий етикет у Великій Британії.
3. Етикет ділових взаємовідносин у Франції.
4. Діловий етикет у Фінляндії.
5. Німецькі бізнесмени і діловий етикет.
6. Етикет службових взаємовідносин в Італії.
7. Діловий етикет японських бізнесменів.
8. Діловий етикет у Туреччині.

9. Арабські країни і діловий етикет.

Питання для самостійної підготовки до практичного заняття

1. Соціальні характеристики підприємців.
2. Психологічні характеристики підприємців.
3. Формування в сучасної ділової людини психологічних особливостей.
4. Назвати та проаналізувати недоліки підприємців.
5. Охарактеризувати типи підприємців.

Тематика рефератів

1. Портрет жінки-підприємця в Україні.
2. Управління організаційною поведінкою.
3. Суть соціально-психологічного портрета підприємця.
4. Особливості сучасного підприємця, що досяг успіху.

Література: 1; 4; 5; 6; 8; 9; 15; 18; 21; 23; 30.

ТЕМА 4. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У даній темі необхідно дослідити поняття, класифікацію організаційно-правових форм підприємництва. Розглянути відмінність підприємства від організації. Дати визначення поняттям асоціація, корпорація, консорціум, концерн. Розглянути об'єднання підприємств їх переваги та недоліки. Охарактеризувати

порядок реєстрації юридичної та фізичної особи, яка має намір стати підприємцем.

Методичні рекомендації щодо вивчення теми

Організаційно-правова форма — це форма юридичної особи, що характеризує специфіку її створення, майнового статусу, її прав і прав засновників (учасників) на майно та особливості їхньої відповідальності за зобов'язання суб'єкта.

Організаційно-правова форма передбачає поєднання організаційних і правових ознак, що характеризують особливості як створення юридичної особи, так і її діяльності.

Організаційно-правова форма встановлює особливості правового режиму діяльності певного суб'єкта, що має важливе значення і безпосередньо впливає на інтереси його контрагентів, оскільки визначає, зокрема, можливість стягнення за боргами суб'єкта та висування звернення вимог до його учасників тощо. Ця особливість є визначальною для характеристики обсягу прав, обов'язків, меж відповідальності конкретного суб'єкта підприємництва.

Підприємство — це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, а також іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому ГКУ та іншими законами.

Принципова відмінність підприємства від організації полягає в тому, що підприємства виробляють певну продукцію, а організації, як правило, виконують певні роботи (будівельні, науково-дослідні, проектні тощо) і надають послуги.

За новим Господарським кодексом України, юридичні особи поділяються на *підприємства, інші організації та об'єднання підприємств* (асоціація, корпорація, консорціум, концерн та ін. Підприємства поділяються: на комунальне, підприємство колективної власності, державне підприємство, підприємство змішаної форми власності, приватне підприємство і господарське підприємство.

Господарськими товариствами визнаються підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна й участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку.

Учасниками є як юридичні, так і фізичні особи. Але законом можуть бути встановлені обмеження щодо участі в господарських товариствах

Господарське товариство є власником майна, переданого йому засновниками й учасниками у власність; продукції, виробленої товариством у результаті його діяльності; одержаних доходів; іншого майна, набутого на підставах, не заборонених законом.

Залежним господарським товариством можуть бути: товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю у разі, якщо двадцять або більше відсотків статутного капіталу такого товариства належить іншому (головному) господарському товариству; чи акціонерне

товариство, двадцять або більше відсотків простих акцій якого належить іншому товариству.

Акціонерне товариство – це господарське товариство, статутний капітал якого розділений на певну кількість акцій; учасники АТ (акціонери) не відповідають за його зобов'язанням і несуть ризик збитків, що виникають у процесі діяльності товариства, лише в межах вартості належних їм акцій

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТЗОВ) найпопулярніше серед інших видів господарських товариств завдяки обмеженому ступеню відповідальності при настанні несприятливих обставин.

Товариство з обмеженою відповідальністю - це господарське товариство, що має ІСК, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства в межах своїх вкладів

Товариство з додатковою відповідальністю (ТЗДВ) подібне до товариства з обмеженою відповідальністю: за правовим положенням, структурою управління, формуванням установчих документів, формуванням статутного капіталу.

Товариство з повною відповідальністю (ТЗПВ) створюється і діє на підставі засновницького договору, який підписується всіма його учасниками. Особа може бути учасником тільки одного повного товариства.

Індивідуальне підприємництво — це таке підприємництво, власником якого є одна людина. Власник індивідуального бізнесу є, як правило, і його менеджером. Він діє від свого імені і на свій ризик, має необмежену відповідальність (персональну) усім своїм майном за зобов'язання, які виникають у процесі підприємницької діяльності.

Конгломерат – статутне об'єднання підприємств, які здійснюють спільну діяльність на основі добровільної централізації функцій виробництва, науково-технічної, інвестиційної, фінансової діяльності, а також організації комерційного обслуговування.

Промислово-фінансові групи є об'єднанням, яке створюється за рішенням КМУ на певний строк із метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва та структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міжнародними договорами України, а також із метою виробництва кінцевої продукції.

Промислово-фінансова група не є юридичною особою і не підлягає державній реєстрації як суб'єкт господарювання.

Початок підприємницької діяльності настає з моменту державної реєстрації суб'єктів підприємництва та набуття ними прав юридичної особи.

Технологічно набуття прав суб'єкта підприємництва включає *такі стадії*:

1. *Проводяться збори засновників, на яких приймається рішення про створення підприємства відповідного статусу та організаційної форми. Ця стадія завершується оформленням протоколу про рішення зборів і це один із перших документів, які підприємець кладе в попередньо підготовлену папку.*

2. *Формуються засновницькі документи залежно від організаційно-правової форми майбутнього підприємства.*

3. *В установі банку відкривається тимчасовий рахунок для внесення 50 % СК (для ТзОВ), а у філії Ощадбанку вноситься плата за державну реєстрацію, підтверджена відповідною квитанцією.*

4. *Нотаріально засвідчуються підписи засновників на засновницьких документах.*

5. *Проводиться резервування найменування юридичної особи, яке має містити інформацію про її організаційно-правову форму та назву.*

6. *Проводиться державна реєстрація майбутнього суб'єкта підприємництва на підставі Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців".*

7. *Державний реєстратор не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації юридичної особи зобов'язаний передати відповідним органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування повідомлення про проведення державної реєстрації юридичної особи із зазначенням номера та дати внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру та відомості з реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичної особи.*

8. *В управлінні статистики проводиться реєстрація суб'єкта підприємництва на основі повідомлення державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи та відомостей з відповідної реєстраційної картки.*

9. *У податковій адміністрації здійснюється реєстрація суб'єкта підприємництва як майбутнього платника і відбувається знайомство з його податковим інспектором.*

10. У районному відділі внутрішніх справ отримується дозвіл на виготовлення печатки і штампів.

11. В установі банку відкривається розрахунковий рахунок підприємства. Підставою для відкриття рахунку в будь-яких банках є свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємництва та копія документа, що підтверджує взяття його на облік в органі державної податкової служби

12. Паралельна реєстрація в Пенсійному фонді України та фондах соціального страхування на підставі повідомлення державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи. У кожній із цих інституцій присвоюється свій реєстраційний номер для суб'єкта підприємництва і видаються бланки звітності.

Для резервування найменування юридичної особи державному реєстратору подаються такі документи:

- заява встановленого зразка про резервування найменування юридичної особи (форма заяви представлена в додатку);

- документ, що підтверджує внесення плати за проведення резервування найменування юридичної особи.

Резервування найменування юридичної особи здійснюється протягом *трьох робочих днів* із дати надходження документів.

За проведення резервування найменування юридичної особи

За проведення резервування найменування юридичної особи справляється плата в розмірі *двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*.

Державна реєстрація проводиться за принципом "одного вікна", роль якого виконує державний реєстратор.

Державний реєстратор має право залишити без розгляду:

- документи, подані за неналежним місцем проведення державної реєстрації;

- документи, які не відповідають вимогам;

- документи, подані не в повному обсязі.

Строк державної реєстрації юридичної особи *не повинен перевищувати трьох робочих днів* з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи, після чого підприємцю видається свідоцтво про державну реєстрацію (оригінал і три копії).

Свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи має бути оформлене і видане (надіслане рекомендованим листом за описом вкладення) засновнику або уповноваженій ним особі державним

реєстратором не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації юридичної особи.

Для проведення державної реєстрації *фізична особа*, яка має намір стати підприємцем (далі — заявник), повинна подати особисто (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) державному реєстратору за місцем проживання такі документи:

- заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця;
- копію довідки про включення заявника до Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів;
- документ, що підтверджує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця.

Є певний порядок проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця:

Державний реєстратор за відсутності підстав для залишення документів, які подані для проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця, без розгляду зобов'язаний перевірити ці документи на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації фізичної особи-підприємця.

За відсутності підстав для відмови у проведенні державної реєстрації фізичної особи-підприємця державний реєстратор повинен внести до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця на підставі відомостей реєстраційної картки на проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця. Строк державної реєстрації фізичної особи-підприємця не повинен перевищувати два робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця.

Свідоцтво про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця має бути оформлене державним реєстратором і видане (надіслане рекомендованим листом) заявнику не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації фізичної особи-підприємця.

У бланку свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця зазначаються:

- ім'я фізичної особи-підприємця;
- ідентифікаційний номер фізичної особи — платника податків та інших обов'язкових платежів із Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів (далі — ідентифікаційний номер фізичної особи — платника податків);

- місце проживання фізичної особи-підприємця;
- дата проведення державної реєстрації;
- місце проведення державної реєстрації;
- прізвище та ініціали державного реєстратора.

Свідцтво про державну реєстрацію підписується державним реєстратором та засвідчується його печаткою.

План практичного заняття (6 год.)

1. Поняття та класифікація організаційно-правових форм підприємництва.
2. Господарські товариства як організаційна форма підприємництва..
3. Індивідуальне підприємництво.
4. Об'єднання підприємств: переваги й недоліки.

Завдання 1. Дайте відповіді на тести:

1. *Організаційно-правова форма це -*
 - а) форма юридичної особи, що характеризує специфіку її створення, майнового статусу, її прав і прав засновників;
 - б) специфіка створення, майнового статусу;
 - в) форма діяльності юридичної особи, що характеризує специфіку її створення, майнового статусу і прав.
2. *Класифікуйте організаційно-правові форми підприємництва за суб'єктами ?*
 - а) приватні , державні;
 - б) юридичні особи, фізичні особи;
 - в) комунальні, відомчі.
3. *Класифікуйте організаційно-правові форм підприємництва за масштабом діяльності?*
 - а) оптові ,роздрібні;
 - б) обласні, регіональні, між державні;
 - в) малі підприємства, середні, великі.
4. *Відмінність підприємства від організації полягає в тому, що -*
 - а) виконують певні роботи (будівельні, науково-дослідні, проектні тощо);
 - б) підприємства виробляють певну продукцію;
 - в) надають послуги.

5. *Туристичний бізнес як комплекс наук включає елементи:*

- а) організація, управління, економіка
- б) технологія, правове забезпечення, економіка
- в) економіка, організація, аналіз

6. *Відповідно до визначення ЮНВТО, туризм – це:*

а) подорож з метою отримання переваг у бізнесі, пасивний відпочинок

б) подорож у вільний час, один з видів активного відпочинку

в) подорож ц вільний від роботи час, заняття особистим господарством.

7. *Особа, яка здійснює подорож по Україні або в іншу країну з різною, не забороненою законом країни перебування, метою на термін від 24 годин до 6 місяців без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування у зазначений термін – це:*

а) екскурсант

б) гід-перекладач

в) кочівник

г) турист

8. *Унітарне підприємництво створюється -*

а) одним засновником;

б) двома або більше засновниками;

в) державою.

9. *Малі організаційно-правові форми налічують за звітний рік.*

а) більше 50 працівників та річний обсяг валового доходу від реалізації не перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам євро;

б) менше 50 працівників та річний обсяг валового доходу від реалізації не перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам євро;

в) більше 50 працівників та річний обсяг валового доходу від реалізації, перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам євро.

10. *Великі організаційно-правові форми налічують за звітний рік.*

а) чисельність працюючих яка перевищує тисячу осіб, та валового доходу від реалізації продукції яка перевищує суму, еквівалентну п'яти мільйонам євро;

б) чисельність працюючих яка не перевищує тисячу осіб, та валового доходу від реалізації продукції яка перевищує суму, еквівалентну п'яти мільйонам євро;

в) чисельність працюючих яка не перевищує тисячу осіб, та валового доходу від реалізації продукції яка не перевищує суму, еквівалентну п'яти мільйонам євро.

11. Чи має право учасник ГТ брати участь у розподілі прибутку?

- а) так ;
- б) ні;
- в) так , якщо його кількість акцій є значною .

12. Чи потрібний Господарському Товариству Установчий договір, статут

- а) так, але якщо це зумовлено специфікою сфери діяльності ГТ;
- б) ні;
- в) так .

13. Акціонерне товариство це -:

а) Господарське товариство, статутний капітал якого розділений на певну кількість акцій; учасники АТ (акціонери) не відповідають за його зобов'язанням і несуть ризик збитків в межах вартості належних їм акцій;

б) Господарське товариство, статутний капітал якого розділений на певну кількість акцій; учасники АТ (акціонери) відповідають за його зобов'язанням і несуть ризик збитків в межах вартості належних їм акцій;

в) Господарське товариство, статутний капітал якого знаходиться в спільному користуванні , та в вільному доступі для кожного з учасників АТ.

14. Підстави для припинення корпоративних відносин на підставі «Виключення» - це

- а) добровільне волевиявлення учасника;
- б) підстави не мають значення;
- в) можливе за умов, передбачених ст. 56 Закону України “Про господарські товариства”.

15. Підстави для припинення корпоративних відносин на підставі «Виходу».

а) вихід можливий лише за підстав, передбачених ст. 56 Закону України «Про господарські товариства»;

б) вихід здійснюється за рішенням вищого органу;

в) добровільне волевиявлення учасника, або підстави не мають значення.

16. Засновники акціонерного товариства з обмеженою відповідальністю, несуть відповідальність.

- а) в межах своїх вкладів;
- б) в межах вкладів та іншого майна;

в) варіанти А і Б вірні.

17. Засновники акціонерного товариства з додатковою відповідальністю, несуть відповідальність.

а) в межах своїх вкладів;

б) в межах вкладів та іншого майна якщо це потрібно;

в) варіанти А і Б вірні.

Завдання 2. Дати визначення:

Конгломерат – це.....

Холдингова компанія – це.....

Промислово-фінансова група – це.....

Консорціум –це.....

Завдання 3. Дайте визначення понять:

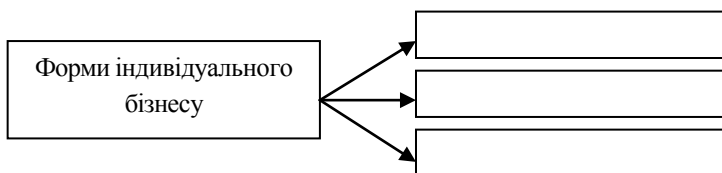
Туризм -

Турист -

Суб'єкти туристичної діяльності -

Сфера туризму -

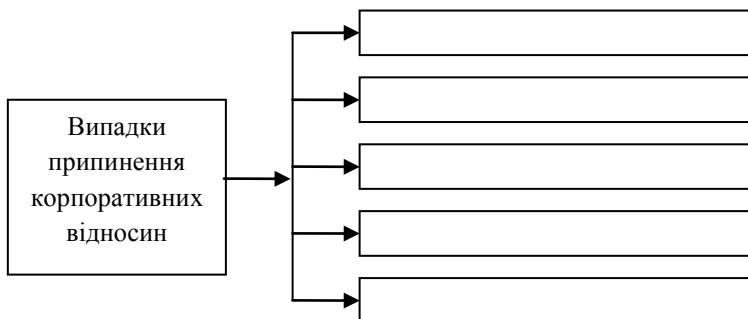
Завдання 4. Охарактеризувати форми індивідуального підприємництва: заповнивши схематичний рисунок.

Завдання 5. Заповнити таблицю щодо класифікації організаційно-правових форм підприємництва, та дати детальну характеристику кожного.

Класифікаційна ознака	Вид підприємництва
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	

Завдання 6. Заповнити дану блок-схему необхідними складовими, щодо підстав припинення корпоративних відносин:

Завдання 7. Дати відповідь-коментар.

Чи можна застосовувати порядок придбання частки учасника товариства самим товариством, якщо в ньому лише два учасники? Чи може перебувати у складі товариства протягом року один учасник? (підказка Закон України «Про господарські товариства»).

Завдання 8.

Шість бізнесменів планують відкрити спільне підприємство – (Іванов, Петров, Сидорів, Рибалко, Зайцев, Волошин). Кожний з них вкладає різну частку наявного капіталу. Загальною сумою - 180 тис. дол.

У якому порядку за розміром капіталу (від більшого до меншого) можна вишикувати бізнесменів. Якщо відомо, що Сидорів і Петров вклали в два рази менше, чим Іванов, Рибалко, Зайцев, а Волошин у два рази більше, чим Іванов, Рибалко і Зайцев, а також Сидорів і Петров разом узяті.

Завдання 9. *Прогнозований обсяг продажу туристичних путівок по місяцях року такий:*

Місяць	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Продажі, одиниць	1000	1300	1500	1600	1800	1900	2000	2100	2700	3200	4100	5300
---------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Передбачається, що ціна одиниці путівки складе в 1 кварталі - 20000 грн., у 2 - 20500 грн., у 3 - 27050 грн., у 4 - 30400 грн.
Яким буде річний результат реалізації?

Завдання 10. ЗАДАЧА.

Допустимо що, у туристичній галузі є:

а) 1000 фірм з приблизно однаковою часткою у загальному обсязі пропозиції, що дорівнює 1100000 одиниць.

Чи вплине на ціну та обставина, що одна з фірм удвічі скоротить або збільшить продаж путівок.

Як зміниться загальна ПРОПОЗИЦІЯ в тому й іншому випадках?

Що зміниться, якщо прийняти, що в даній галузі діють: б) 110 фірм?

в) 11 фірм?

Завдання 11. Розрахунок економічної діяльності послаблення вимог щодо розрахунків клієнтів із підприємством

Із метою створення сприятливих умов для збільшення обсягів збуту туристичних путівок керівництво фірми послаблює вимоги щодо розрахунків клієнтів. Це дає змогу отримати додатково 185 тис. грн. прибутку. Але за цих умов з обороту фірми випадає 220 тис. грн. за рахунок дебіторів. Крім того, послаблення розрахункових умов може викликати зростання безнадійних боргів з 35 тис. грн. до 69 тис. грн. Діюча ставка банку на кредитування даного туристичного підприємства на час проведення операції — 15 %.

Визначить доцільність прийнятого управлінського рішення.

Методичні рекомендації:

1. Економічний зміст проведеної операції полягає у тому, що підприємство-виробник надає товарний кредит фірмі, яка

реалізує дану продукцію. Але за відсутності капіталів фірма-виробник змушена поповнювати власний оборотний капітал за рахунок залучення банківського кредиту, що надається під 10%.

2. Ризик неповернених боргів обраховується як різниця між додатковим прибутком та безнадійних боргів.
3. Доцільність прийнятого рішення визначається порівнянням величини очікуваного прибутку й очікуваних витрат.

Завдання 12. Визначення порогу рентабельності залежно від обсягів продажу

Підприємець планує продаж виробів за ціною 120 грн за одиницю. Ці вироби він може придбати у підприємства-виробника за ціною 85 грн за одиницю. Витрати обігу, пов'язані з організацією торгівлі (оренда, податки, зберігання тощо) становлять 5500 грн на місяць.

За яких умов буде досягнуто поріг рентабельності, з'являться передумови для отримання доходу?

Методичні рекомендації:

Для розв'язання цієї задачі доцільно використовувати формулу, за якою розраховується точка беззбитковості або поріг рентабельності.

Точка беззбитковості може бути виражена у кількості одиниць продукції, що має бути реалізована підприємством і визначається за формулою:

$$K_{np} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Ціна} - \text{Змінні витрати}}$$

Питання для самостійної підготовки до практичного заняття

1. За якими ознаками можна класифікувати організаційно-правові форми підприємництва?
2. Які фактори впливають на вибір організаційно-правової форми підприємництва?
3. Які з видів підприємницьких утворень домінують на сучасному етапі ринкових відносин?
4. Які спільні риси господарських товариств?

5. Чим відрізняються господарські товариства між собою?
6. Які форми індивідуального підприємництва можна виділити?
7. Які переваги й недоліки індивідуального бізнесу?
8. Які види об'єднань виділяють згідно з чинним законодавством?
9. У чому відмінність між концерном і корпорацією?
10. Чи доцільне об'єднання підприємств?

Тематика рефератів

1. Тенденції та особливості розвитку акціонерних товариств в Україні.
2. Основні форми розвитку господарських товариств в Україні.
3. Проблеми та перспективи розвитку приватних підприємств.
4. Основні переваги та недоліки організаційно-правових форм підприємницької діяльності.
5. Основні передумови організації підприємництва.
6. Стан та перспективи розвитку ліцензування видів діяльності.
7. Соціально-психологічний портрет сучасного вітчизняного підприємця.
8. Економічна свобода - передумова створення власної справи.
9. Проблеми та перспективи розвитку приватного підприємництва в Україні.
10. Виробниче підприємництво - найважливіший вид підприємницької діяльності.
11. Історія розвитку комерційного підприємництва.
12. Роль та значення посередницького підприємництва.

Література: 1; 5; 9; 16; 18; 19; 26; 28; 30.

МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ТЕМА 5. ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ І ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОБОТИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР.

У даній темі необхідно дослідити процес вибору організаційної форми підприємництва. Розглянути процес реєстрації фізичної та юридичної особи. Ознайомитися з установчими документами та процесом їх підготовки. Охарактеризувати процес державної реєстрації та припинення діяльності підприємницького бізнесу.

Методичні рекомендації щодо вивчення теми

Згідно з чинним законодавством підприємства можуть на добровільних засадах об'єднувати свою виробничу, наукову, комерційну та інші види діяльності, і з цією метою можуть бути створені різні види об'єднань.

Суб'єкт господарювання, що володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства, визнається холдинговою компанією. Між холдинговою компанією та її дочірніми підприємствами встановлюються відносини контролю – підпорядкування відповідно до вимог Господарського кодексу України та інших законів.

Конгломерат – статутне об'єднання підприємств, які здійснюють спільну діяльність на основі добровільної централізації функції виробництва, науково-технічної, інвестиційної, фінансової діяльності, а також організації комерційного обслуговування.

Промислово-фінансові групи є об'єднанням, яке створюється за рішенням КМУ на певний строк із метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва та структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міжнародними договорами України, а також із метою виробництва кінцевої продукції.

Промислово-фінансова група не є юридичною особою і не підлягає державній реєстрації як суб'єкт господарювання.

Для резервування найменування юридичної особи державному реєстратору подаються такі документи: заява встановленого зразка про резервування найменування юридичної особи; документ, що підтверджує внесення плати за проведення резервування найменування юридичної особи.

Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців проводиться державним реєстратором виключно у виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи-підприємця.

План практичного заняття (4 год.)

1. Вибір організаційної форми підприємництва.

2. Реєстрація підприємця-фізичної особи.
3. Особливості реєстрації юридичної особи.
4. Установчі документи та їх підготовка.
5. Статутний фонд і його формування.
6. Державна реєстрація.
7. Припинення діяльності підприємницького бізнесу.

Завдання 1. Дайте відповіді на тести.

1. Підприємницький ризик пов'язаний з :
 - а) втратою грошей,
 - б) втратою репутації,
 - в) втратою життя,
 - г) з асиметрією інформації
2. Яка форма організації підприємницької діяльності робить для фізичної особи ризик капіталу мінімальним:
 - а) індивідуальне підприємництво,
 - б) товариство,
 - в) акціонерне товариство
3. У 2012 р. зареєстрована фірма "Медвежа". 5 учасників цього підприємства несуть відповідальність по його зобов'язаннях всім майном, що належить ним, для 4 інших учасників ризик збитків обмежений сумою внесених ними вкладів. Фірма "Медвежа" є:
 - а) акціонерним товариством напівзакритого типу,
 - б) повним товариством,
 - в) товариством на вірі,
 - г) товариством з додатковою відповідальністю
4. Товариство з обмеженою відповідальністю може бути визнане банкрутом по рішення:
 - а) суду або податкових органів,
 - б) суду,
 - в) податкової інспекції,
 - г) суду або місцевої адміністрації
5. Підприємства, засновані на особистій праці товаровиробників, по масштабах виробництва відносяться до:
 - а) малим,
 - б) змішаним,
 - в) середнім
6. Що є документом, що закріплює необхідні умови для реалізації комерційної операції:

- а) розрахунок ціни товару;
- б) контракт;
- в) сертифікат про якість товару.

7. Виберіть найбільш повне визначення комерційної операції:

- а) угода між двома сторонами, здійснювана в безготівковому вигляді відповідно до прийнятих умов;
- б) контракт між декількома сторонами на постачання товарів без залучення грошових коштів в готівковому або безготівковому вигляді;
- в) угода між двома або декількома сторонами на постачання товарів, виконання робіт або послуг відповідно до прийнятих умов;
- г) угода між двома сторонами про виготовлення продукції.

8. Який з вказаних напрямів не забезпечується за рахунок розвитку підприємництва?

- а) збільшення зайнятості населення;
- б) підвищення інтелектуального рівня населення;
- в) скорочення безробіття;
- г) підвищення життєвого рівня населення;
- д) зміцнення економічної і соціальної бази регіонів.

9. Що з перерахованого не є ознакою класифікації підприємницької діяльності:

- а) форма власності;
- б) законність;
- в) склад засновників;
- г) вартість основних виробничих фондів;
- д) чисельність персоналу.
- е) темпи розвитку, рівень рентабельності і прибутковості

10. Виберіть якнайповніше визначення юридичної особи:

а) організація, що має у власності, господарському веденні або оперативному управлінні відособлене майно і що відповідає по своїх зобов'язаннях цим майном, здатна від свого імені набувати і здійснювати майнові і особисті немайнові права, нести обов'язок, бути позивачем і відповідачем в суді;

б) організація, що має у власності, господарському веденні або оперативному управлінні відособлене майно і що відповідає по своїх зобов'язаннях цим майном, здатна від свого імені набувати і здійснювати майнові і особисті немайнові права, нести обов'язок, бути позивачем і відповідачем в суді і що мають самостійний баланс або кошторис;

в) організація, що має у власності, господарському веденні або оперативному управлінні відособлене майно і що відповідає по своїх зобов'язаннях цим майном, володіє трудовим і виробничим потенціалом, необхідним об'ємом документів для ведення господарської діяльності.

11. Юридична особа повинна володіти в сукупності характерними ознаками (відзначити зайве):

- а) наявністю відособленого майна;
- б) здатністю відповідати по зобов'язаннях своїм майном;
- в) здатністю виступати в майновому звороті від свого імені;
- г) можливістю пред'являти позови і виступати як відповідач в суді;
- д) здатністю виступати в торгівлі від свого імені.

12. Що з перерахованого не є комерційною організацією:

- а) господарські товариства;
- б) виробничі кооперативи;
- в) споживчі кооперативи;
- г) державні підприємства.

13. Чи є комерційними організаціями асоціації?

- а) не являються при будь-якому складі засновників;
- б) є, якщо в них входять товариства;
- в) є, якщо в них входять товариства і державні унітарні підприємства.

14. Виберіть правильне визначення некомерційної організації:

- а) це юридична особа, для якої отримання прибутку і його розподіл між засновниками не виступає як основна мета; отриманий прибуток використовується для саморозвитку, досягнення статутних цілей організації;
- б) це юридична особа, основною метою якої виступає отримання прибутку і його розподіл між засновниками (фізичними і юридичними особами);

в) це юридична особа, основною метою якої є залучення грошових коштів для здійснення особистих проєктів засновників.

15. Назвіть моделі підприємницького бізнесу

- а) інноваційна, класична
- б) регулююча, мотивуюча

16. Асоціація - це:

- а) об'єднання підприємців в цілях спільного проведення фінансових операцій;

б) форма добровільного об'єднання економічно самостійних підприємств, організацій, які одночасно можуть входити в інші утворення;

в) об'єднання промислового, банківського, страхового і торгівельного капіталів, а також інтелектуального потенціалу підприємств і організацій.

17. Угода підприємців однієї галузі про ціни, послуг, розділі ринків збуту і долі в спільному ринку, виробництва це:

а) консорціум;

б) синдикат;

в) картель.

18. Які права має власник відносно майна, що належить йому:

а) право володіння;

б) право володіння і користування;

в) право володіння, користування і розпорядження.

19. За унітарним підприємством майно закріплюється:

а) на праві власності;

б) на праві господарського ведення або оперативного управління;

в) передається за договором оренди.

20. Хто відповідно до Господарського кодексу України не має права займатися підприємницькою діяльністю?

а) посадові особи органів державної влади і державного управління;

б) військовослужбовці;

в) працівники податкових органів;

г) всі вище перераховані особи.

21. Спільне підприємство – це

а) комерційна організація з розділенням на долі засновників статутним капіталом;

б) таке підприємство, статутний фонд якого утворений на основі внесених пайових внесків двома або більш за засновників, один з яких – іноземне фізичне або найчастіше юридична особа;

в) підприємство, створене для здійснення управлінських, соціально-культурних або інших функцій некомерційного характеру.

22. Відмінною рисою індивідуального підприємця є

а) майнова відповідальність лише в межах внесеного паю

б) відповідальність по зобов'язаннях всім належним майном

в) обов'язок представлення статуту підприємства і внесення вкладу на розрахунковий рахунок.

23. По формах власності підприємства розрізняють

а) виробничі кооперативи, унітарні підприємства, акціонерні товариства

б) державних, національних, приватних підприємств

в) державних, приватних, кооперативних підприємств

24. По приналежності капіталу виділяють

а) національні, іноземні і спільні підприємства;

б) державні, виробничі кооперативи, приватні підприємства;

в) державні, національні, унітарні підприємства

25. Підприємства класифікуються по виду і характеру діяльності на

а) підприємства виробничої і невиробничої сфери;

б) іноземні, національні, спільні підприємства.

в) виробничі кооперативи, унітарні підприємства, акціонерні товариства.

26. Чи можливе створення підприємства без утворення юридичної особи?

а) ні;

б) так;

в) не у всіх сферах комерційної діяльності.

27. Промислово-фінансова група не є юридичною особою і не підлягає державній реєстрації як суб'єкт господарювання.

а) так;

б) ні;

в) тільки якщо вона державна.

28. Ким затверджується положення про державну реєстрацію підприємства:

а) Міністерством юстиції України;

б) Верховною Радою України;

в) органами місцевого самоврядування;

г) Кабінетом Міністрів України.

Завдання 2.

Перерахувати документи, які потрібні для проведення державної реєстрації юридичної особи?

Назвати причини припинення підприємницької діяльності юридичної особи.

Завдання 3.

Перерахувати документи, які потрібні для проведення державної реєстрації фізичної особи. Яка має намір стати підприємцем? Вказати

на підставі чого проводиться державна реєстрація припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця.

Завдання 4. Технологія створення підприємницьких структур

Створення підприємства має визначену логіку (етапи). У приведеному переліку кроків ця логіка відсутня. Знайдіть правильний алгоритм дій по створенню товариства з обмеженою відповідальністю.

1. Розмноження установчих документів.
2. Присвоєння кодів-класифікаторів підприємству в обласному управлінні статистики.
3. Відкриття розрахункового рахунку в банку.
4. Підготовка установчих документів до реєстрації.
5. Проведення юридичної експертизи установчих документів.
6. Проведення установчих зборів учасників.
7. Оплата за виписку із реєстраційного реєстру.
8. Зняття і завірення копій з установчих документів.
9. Отримання від державного реєстратора затверджених документів і виписки із державного реєстру.
10. Отримання ліцензії на визначені види діяльності.
11. Постановка на облік в пенсійному фонді.
12. Оформлення договору на оренду приміщення.
13. Відкриття тимчасового рахунку в банку.
14. Занесення підприємства в державний реєстр.
15. Постановка на облік в податковій інспекції.
16. Надання установчих документів державному реєстратору.

Завдання 5. Дайте відповіді на тести:

1. *Туроператорська діяльність – це:*
 - 1) будь-яка діяльність у сфері туризму;
 - 2) придбання і реалізація продукції з метою перепродажу та задоволення потреб туристів;
 - 3) діяльність з формування, просування і реалізації туристського продукту, що здійснюється юридичною особою на підставі ліцензії.
2. *Чи може фізична особа бути туроператором?*
 - 1) може при наявності спеціального дозволу, виданого органом центральної влади;
 - 2) може;
 - 3) ні, не може.
3. *Чи може фізична особа бути турагентом?*
 - 1) не може;

- 2) може;
- 3) може при узгодженні з існуючими тур агентами.
4. Яку з перелічених функцій виконує туроператор?
 - 1) надання послуг розміщення;
 - 2) надання послуг харчування;
 - 3) формування пакета послуг.
5. Яку з перелічених функцій виконує турагент?
 - 1) реалізація турпродукту;
 - 2) надання послуг розміщення;
 - 3) надання послуг харчування.
6. Яка з перелічених функцій найбільш важлива для туроператора?
 - 1) комплектуюча;
 - 2) сервісна;
 - 3) виробнича.
7. Яка з перелічених функцій найбільш важлива для турагента?
 - 1) інформаційна;
 - 2) комплектуюча;
 - 3) виробнича.
8. Що з переліченого відноситься до етапів створення туристського підприємства?
 - 1) вибір назви фірми, визначення юридичної адреси та отримання документів на приміщення;
 - 2) вибір організаційно-правової форми підприємства;
 - 3) усі відповіді вірні.
9. Чи потрібно реєструвати туристське підприємство в Державній податковій адміністрації?
 - 1) так, обов'язково;
 - 2) так, за бажанням власника підприємства;
 - 3) ні, не потрібно.
10. Чи потрібно реєструвати туристське підприємство у пенсійному фонді та фонді соціального захисту?
 - 1) так, обов'язково;
 - 2) так, за бажанням власника підприємства;
 - 3) ні, не потрібно.

Завдання 6. Назвіть основні документи, які регламентують туристичну діяльність, розкрийте їх зміст.

Питання для самостійної підготовки до практичного заняття

1. Які переваги та недоліки акціонерного товариства?
2. Які переваги та недоліки товариства з обмеженою відповідальністю?
3. Які переваги та недоліки повного та командитного товариства?

4. Які основні критерії вибору форми підприємницької діяльності?

Тематика рефератів

1. Процедура державної реєстрації та її проблеми.
2. Основні шляхи спрощення процедури державної реєстрації.
3. Адміністративні перешкоди на шляху державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.
4. Основні типи та форми власності.
5. Основні види підприємництва та їх організаційні форми.
6. Структура державного управління туристичною галуззю в Україні.
7. Показники конкурентоспроможності туристичної галузі країни.
8. Конкурентні переваги туристичних підприємств України на зовнішніх ринках туристичних послуг.

Література: 1; 5; 6; 15; 16; 18; 21; 24.

ТЕМА 6. ПРАКТИКА ПІДПРИЄМНИЦТВА

У даній темі необхідно дослідити технологію підприємницького процесу. Розглянути види підприємницької діяльності та дати їм характеристику. Проаналізувати процедуру ліцензування та патентування певних видів підприємницької діяльності. Дати характеристику такому поняттю, як Франчайзинг.

Методичні рекомендації щодо вивчення теми

Підприємництво розглядається як певний вид діяльності, тобто процес, який вимагає послідовного виконання логічно взаємопов'язаних стадій та етапів. В основі цього процесу лежить ідея, з якої починається кожна нова справа — бізнес.

Законодавство проголошує свободу у виборі підприємницької діяльності. Зокрема, підприємницька діяльність включає будь-які види виробничої діяльності, різноманітні види торговельної діяльності, надання послуг, комерційне посередництво, торгово-закупівельну діяльність, діяльність у сфері будівництва, інформаційну діяльність та інші види.

Ліцензування й патентування певних видів господарської діяльності є засобом державного регулювання у сфері

господарювання.

Правові засади ліцензування та патентування певних видів господарської діяльності визначаються виходячи з конституційного права кожного на здійснення підприємницької діяльності, не забороненої законом, а також принципів господарювання, встановлених Господарським кодексом України.

Контроль за дотриманням законодавства у сфері ліцензування здійснює спеціальний інститут — *експертно-апеляційна рада*, склад якої формує Держкомітет із питань регуляторної політики та підприємництва, а затверджує Кабінет Міністрів України.

Порядок ліцензування здійснюється на основі Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 21 жовтня 2000 р.

Орган ліцензування приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у її видачі у строк, не пізніше ніж десять робочих днів з дати надходження заяви про видачу ліцензії та документів, що додаються до заяви, якщо спеціальним законом, що регулює відносини у певних сферах господарської діяльності, не передбачений інший строк видачі ліцензії на окремі види діяльності.

Повідомлення про прийняття рішення про видачу ліцензії або про відмову у видачі ліцензії *надсилається (видається) заявникові у письмовій формі протягом трьох робочих днів з дати прийняття відповідного рішення*. У рішенні про відмову у видачі ліцензії зазначаються підстави такої відмови.

Підставами для прийняття рішення про відмову у видачі ліцензії є:

- *недостовірність даних у документах, поданих заявником для отримання ліцензії;*
- *невідповідність заявника згідно з поданими документами ліцензійним умовам, встановленим для виду господарської діяльності, зазначеного в заяві про видачу ліцензії.*

Строк дії ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності встановлюється *Кабінетом Міністрів України* за поданням спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, але не може бути меншим ніж три роки.

Процедура ліцензування *може включати деякі факультативні етапи, такі як переоформлення ліцензії; зміна даних, зазначених у документах, що додавалися до заяви про видачу ліцензії; видача дубліката ліцензії.*

Патентуванню підлягає кожний пункт продажу товару або обміну валюти на кожний відокремлений структурний підрозділ підприємства побутового обслуговування незалежно від площі, яку він займає.

Торговельний патент видається за відповідну плату суб'єктами підприємницької діяльності державними податковими органами за місцезнаходженням цих суб'єктів або їх структурних підрозділів. Для *торговельних організацій* — за місцезнаходження пункту продажу товару, якщо пересувна торговельна мережа, то — за місцем реєстрації суб'єктів підприємництва. *Строк дії торгового патенту*

залежить від виду діяльності, що підлягає патентуванню. Зокрема, строк дії торговельного патенту на здійснення торгової діяльності й діяльності з надання побутових послуг становить *12 календарних місяців*; на здійснення операцій з торгівлі валютними цінностями — *36 календарних місяців*; на здійснення операцій з надання послуг у сфері грального бізнесу — *60 календарних місяців*. Після закінчення строку торговельний патент обов'язково повертають до податкового органу за місцем його видачі.

Заяву на одержання торговельного патенту необхідно узгоджувати:

1. з органами санітарного нагляду;
2. органами пожежного нагляду;
3. управлінням у справах захисту прав споживачів;
4. податковою адміністрацією;
5. управлінням із координування роботи підприємств торгівлі і громадського харчування;
6. центром стандартизації, метрології та сертифікації.

Ця процедура узгодження патенту триває не менше трьох місяців.

Торговельний патент видається суб'єкту в триденний строк із дня подання заявки під розписку. Датою його придбання є зазначена в ньому дата.

При створенні власного бізнесу враховують такі важливі моменти:

- вибір місцезнаходження підприємства;
- одержання різноманітних дозволів на початок функціонування бізнесу;
- пошук приміщення для офісу та операційної діяльності й їх облаштування;
- формування структури підприємства;
- підбір кадрового потенціалу;
- налагодження ділових контактів.

Започаткування власної справи пов'язане з необхідністю одержання багатьох дозволів. *Дозвіл є документом*, який надає підприємцеві право доступу до інфраструктури чи право на Початок роботи з дотримання норм безпеки проведення робіт у зайнятих приміщеннях, санітарних норм випуску продукції тощо. Дозволи належить одержувати до початку функціонування підприємства, використання будівель, переобладнання офісу, або будівництва споруд чи встановлення кіоску, павільйону тощо.

Якщо у майбутнього підприємця немає ані грошей, ані ідеї, але є бажання займатися підприємництвом, то можна скористатися — *франчайзингом*.

Франчайзинг — це своєрідний тип організації малого бізнесу, який функціонує як частина єдиного комплексу. Франчайзинг базується на угоді між великими корпораціями (франчайзери) і малими фірмами (франчайзі) або малими підприємцями на засадах системи взаємовигідних пілг і привілеїв.

Через систему *франчайзингу* власник інвестує малий бізнес нематеріальними активами. Як форма ведення бізнесу *Франчайзинг* має давню історію, яка починається із середньовічної Англії, коли громадянам видавали *франшизу* (дозвіл) на продаж товарів на території міста

До стандартних умов договору франчайзингу належать:

- передача прав на використання товарного знака, фірм N-го найменування, ноу-хау-технологій і т. ін.;
- зобов'язання франчайзера провести попередню підготовку і навчання персоналу франчайзі;
- право франчайзера контролювати процес виробництва товарів чи надання послуг франчайзі;
- зобов'язання франчайзі щодо дотримання технологічних стандартів і вимог до якості продукції;
- встановлення чіткої процедури взаєморозрахунків і її строге дотримання.

Найперспективнішими напрямками розвитку франчайзингу є:

- підприємства харчування;
- автотранспортні підприємства;
- побутове обслуговування;
- обслуговування бізнесу;
- розваги, мандрівки, спорт;

- охорона здоров'я;
- будівельні послуги;
- навчальні центри;
- роздрібна торгівля.

Переваги франчайзингової системи:

- зменшення ризику входження в бізнес;
- забезпечення високого конкурентного статусу на ринку завдяки відомому імені, товарному знаку, іміджу;
- гарантія якості товарів, послуг;
- зменшення витрат на рекламу;
- забезпечення високого рівня підготовки та підвищення кваліфікації кадрів;
- забезпечення ефективного інвестування капіталу;
- кращі фінансово-кредитні можливості.

План практичного заняття (6 год.)

1. Види підприємницької діяльності.
2. Процедура ліцензування певних видів підприємницької діяльності.
3. Патентування підприємницької діяльності
4. Створення власного підприємства як спосіб входження в бізнес.

Завдання 1. Дайте відповіді на тести:

1. *Важливою умовою для успішного старту підприємництва є:*
 - а) вдало вибрана ідея бізнесу;
 - б) достатня кількість капіталу;
 - в) бажання стати підприємцем.
2. *На якій стадії відбувається поєднання в просторі й часі всіх факторів підприємницького процесу?*
 - а) державної реєстрації;
 - б) організації діяльності;
 - в) оцінення ступеня ризику.
3. *Який Вид підприємницької діяльності не відноситься до функціонального характеру?*
 - а) виробництво продукції;
 - б) надання послуг;
 - в) Виробниче підприємництво.
4. *Який Вид підприємницької діяльності не відноситься до фази відтворення?*

- а) фінансове підприємництво;
- б) виробниче підприємництво;
- в) заняття торгівлею.

5. Який Вид підприємницької діяльності не відноситься до ступеня обмеження законом?

- а) комерційне підприємництво;
- б) вільна діяльність;
- в) дозвільна.

6. Що не є засобом державного регулювання у сфері господарювання?

- а) ліцензування;
- б) патентування;
- в) реєстрація.

7. Ліцензія – це:

а) Державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта господарювання займатись певними видами підприємницької діяльності впродовж встановленого строку;

б) Документ державного зразка, який засвідчує право суб'єкта господарювання – ліцензіанта на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов;

в) Державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта господарювання на особливий порядок оподаткування відповідно до закону.

8. Види підприємництва діляться на:

- а) 3 групи;
- б) 4 групи;
- в) 5 груп.

9. Що відноситься до першої групи?

- а) виробництво і реалізація;
- б) транспорт і зв'язок;
- в) спеціальні роботи

10. Що відноситься до другої групи?

- а) спеціальні роботи;
- б) транспорт і зв'язок;
- в) спеціальні послуги.

11. Повідомлення про прийняття рішення про видачу ліцензії або про відмову у видачі ліцензії надсилається (видається) заявникові у письмовій формі протягом:

- а) 7 днів;
- б) 5 днів;
- в) 3 днів.

12. *Що не повинна містити заява для придбання торгового патенту?*

а) повідомлення про прийняття рішення про видачу ліцензії або про відмову у видачі ліцензії надсилається (видається) заявникові у письмовій формі;

б) вид підприємницької діяльності, здійснення якого вимагає придбання торговельного патенту;

в) перелік торговельних функцій підприємства.

13. *Вибір місцезнаходження і розміщення підприємства залежить від:*

- а) бажання підприємця;
- б) виду підприємницької діяльності;
- в) порад фахівців.

14. *Які Фактори не впливають на вибір місцезнаходження підприємства:*

- а) вид діяльності і масштаби;
- б) дозвільна система та система пільг;
- в) географічне положення.

15. *Туристичні агентства як правило розміщуються на:*

- а) багатолюдних вулицях;
- б) сільській місцевості;
- в) околицях міста.

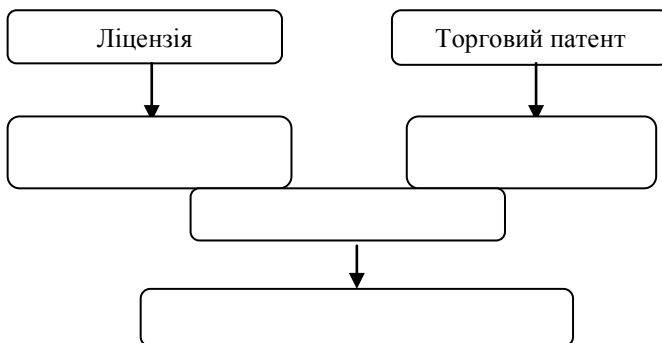
16. *Які дозволи найбільше вимагають часу для одержання?*

- а) державного пожежного нагляду;
- б) санітарно-епідеміологічної служби;
- в) на відведення земельної ділянки.

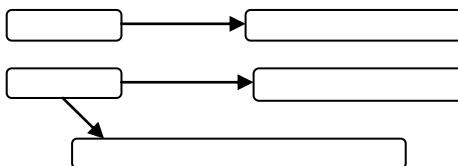
17. *Що може привести до припинення права користування ділянкою на підставі ст. 141 ЗКУ в порядку, передбаченому ст. 144 ЗКУ.*

- а) використання земельної ділянки не за цільовим призначенням;
- б) невідповідність приміщення до встановлених норм;
- в) отримання не всіх дозволів.

Завдання 2. Охарактеризувати суттєві відмінності між ліцензією та патентом, дані вписати в блок-схему.

Завдання 3. Заповнити дану-блок схему, вказавши складові підприємницької діяльності.

Завдання 4. Дати відповідь-коментар:

Якими документами щодо ліцензування необхідно керуватись суб'єкту господарювання під час здійснення господарської діяльності з пересилання поштових переказів? (підказка Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 р. №1775-III).

Завдання 5. Визначення рентабельності капіталовкладень при спільному підприємстві

При створенні туристичної фірми за участю іноземного інвестора підприємець має два варіанти капіталовкладень: за першим варіантом розмір вкладень (K_i) становить 800 тис. дол. США, а очікуваний прибуток (Π) становитиме 200 тис. дол., за другим — відповідно 900 тис. і 300 тис. дол. США. Розрахуйте вигідніший варіант капіталовкладень.

Методичні рекомендації

Для розрахунку рентабельності капіталовкладень необхідно скористатися формулою:

$$Rk = \frac{Pr}{Kв} * 100\%;$$

де *Pr* - очікуваний прибуток;

Kв - розмір вкладень.

Завдання 6. Визначення необхідної суми коштів для започаткування бізнесу

Проведення маркетингового дослідження при створенні нової туристичної фірми дало змогу підприємцю зробити висновки про доцільність заснування малого підприємства, подібного до вже існуючого. Товарооборот аналогічної фірми за рік становить 1360 тис. грн, тривалість одного обороту — 90 днів. На відміну від конкурента, у підприємця, за розрахунками, тривалість одного обороту становитиме 60 днів.

Яку мінімальну суму грошей потрібно мати підприємцеві для початку діяльності за умов досягнення величини річного товарообороту конкурента? Які переваги дістане підприємець на другий рік діяльності порівняно з конкурентом?

Завдання 7.

У I кварталі туристична фірма реалізувала продукції на 1300 тис. грн. Середньоквартальні залишки оборотних коштів склали 300 тис. грн.. У II кварталі обсяг продажу збільшився на 20 %, а час одного обороту обігових коштів скоротився на 1 день.

Визначте вивільнення оборотних коштів у результаті скорочення тривалості одного обороту оборотних коштів.

Завдання 8.

Підприємець збирається відкрити власний кінотеатр “К” Для цього він поражував можливий попит на квитки .

Ціна квитка (грн.)	Кількість реалізуємих на 1 сеанс квитків, шт.
40	300
30	400
25	500
20	600
10	700

Загальна місткість залу 700 місць. Всі місця в залі рівноцінні.

Витрати в розрахунку на 1 сеанс складають :

- платня за прокат кінофільму – 2500 грн.;
- оренда залу (враховуючи прибирання) – 500 грн.;
- платня кіномеханіку – 300 грн.;
- платня контролерам – 200 грн.

Яка повинна бути встановлена найвигідніша ціна за 1 квиток?

Чому дорівнює максимально можливий прибуток за 1 сеанс?

Питання для самостійної підготовки до практичного заняття

1. У чому полягає сутність підприємницького процесу?
2. З яких стадій складається підприємницький процес?
3. За якими ознаками класифікують підприємницьку діяльність?
4. За якими критеріями оцінюють підприємницьку ідею?
5. Які види підприємницької діяльності підлягають ліцензуванню?
6. Чим ліцензія відрізняється від торговельного патенту?
7. Який механізм ліцензування підприємницької діяльності?
8. Які види підприємницької діяльності підлягають патентуванню?
9. Які види підприємницької діяльності звільнено від патентування?
10. Які види підприємницької діяльності є перспективними сьогодні, а які стануть перспективними завтра?
11. Які способи входження в бізнес пропонує світова практика?
12. Якими критеріями керуються при виборі входження в бізнес?
13. У якому випадку вибирають спосіб входження в бізнес шляхом створення власного підприємства?
14. Які переваги та недоліки створення нового підприємства?
15. У чому полягає проблема вибору місцезнаходження і розміщення свого бізнесу?
16. У чому полягає сутність франчайзингових відносин?

17. Що дає система франчайзингових відносин франчайзеру і франчайзі?
18. Які перспективи розвитку франчайзингових відносин в Україні?

Тематика рефератів

1. Франчайзинг як форма підприємницької діяльності.
2. Лізинг - ефективний спосіб стимулювання інвестиційної активності.
3. Проблеми та перспективи розвитку венчурних фірм в Україні.
4. Стратегічне планування у підприємницькій діяльності.

Література: 1; 5; 8; 12; 16; 17; 20; 23; 29.

ТЕМА 7. ІННОВАЦІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації щодо вивчення теми

Процес планування та проектування нової продукції з п'яти етапів.

I етап – вироблення ідей. Проводиться первинна оцінка пропозицій по випуску нових товарів та послуг з метою вибору з них найбільш цікавих, що заслуговують більш детального вивчення. Критерії вибору ідей повинні враховувати всі сильні та слабкі сторони підприємницької діяльності і фінансові можливості підприємця.

II етап - концептуальна розробка. Ідеї, що пройшли I етап, уточнюються із врахуванням запитів потенційних споживачів; складається перший (робочий) варіант бізнес-плану, в якому описуються основні характеристики продукту та передбачувана стратегія його збуту.

III етап - дослідно-конструкторські. Розробки, включаючи створення дослідного зразка. Етап розробок, що закінчується створенням дослідного взірця або товару. Вирішуються всі технологічні та економічні питання, пов'язані з випуском нового виробу.

IV етап - пробний вихід на ринок. Повинен дати фактичну інформацію за результатами продажу першої партії товару, що дає можливість вирішувати, чи прийме ринок новий товар.

V етап – комерціалізація. В разі сприятливої реакції ринку на новий товар розпочинається етап його масового виробництва і поширення на

ринку.

На етапі вироблення ідеї вивчаються джерела нових ідей з використанням спеціальних методів вироблення ідеї і методів творчого розв'язання проблем, виробляється ідея (сутність) проекту.

Джерелами нових ідей є: споживачі; товари конкурентів; думка торгових працівників; публікації уряду; науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.

Методами вироблення ідей є: цільові обговорення; "мозкова атака"; інвентаризація "слабких місць".

Методами творчого рішення проблем є: метод "мозкової атаки"; "метод мозкової атаки навпаки"; метод Гордона; метод опитувальника; метод вменений зв'язків; метод записної книжки; евристичний метод; науковий метод; метод вартісного аналізу; метод матричних структур; параметричний аналіз і ін..

Методи творчого розв'язання проблем стимулюють творчу ініціативу й дозволяють направити її на вироблення нових, нестандартних ідей до вирішення проблем.

Метод "мозкової атаки" являє спонтанне генерування учасниками безлічі ідей з поставленої проблеми. Учасниками можуть бути люди різних професій, не допускаються до обговорення визнані авторитети, забороняється критикувати або висловлювати негативні оцінки.

Метод Гордона передбачає виклад провідним концепції до вирішення проблеми і висловлювання учасниками своїх ідей з цього питання. Потім ведучий після уточнення вихідної концепції розкриває шукану проблему, а учасники висловлюють конкретні пропозиції і викладають свої ідеї про те, як їх реалізувати.

Метод записної книжки заснований на фіксуванні в спеціальній записній книжці, блокноті або зошиті всіх відомих фактів, що мають відношення до вирішення досліджуваної проблеми і результатів обмірковування проблеми та можливих шляхів її вирішення. На основі аналізу до кінця місяця складається список найкращих ідей. При колективному методі вироблення ідей всі учасники здають свої власні записи координаторові, що зводить всю інформацію воедино і становить загальний список ідей, за яким проводиться загальне обговорення.

Евристичний метод заснований на вмінні будувати здогади, використовуючи логічні міркування, інтуїцію і минулий досвід і припускає виявлення всіх концепцій, які мають відношення до

вивчається товару і вироблення на їх основі всіх можливих комбінацій та ідей

План практичного заняття (6 год.)

1. Процес планування та проектування нової продукції.
2. Функціонально-вартісний аналіз.
3. Методи творчого вирішення проблем.
4. Характерні особливості методів творчого. Методи вироблення нової ідеї. вирішення проблем.

Завдання 1. Дайте відповідь на тести:

1. *Планування та проектування нової продукції не передбачає:*
 - а) концептуальну розробку нової продукції;
 - б) пробний вихід нової продукції на ринок;
 - в) комерціалізацію;
 - г) сейлз промоушн.
2. *На етапі дослідно-конструкторської розробки нової продукції відбувається:*
 - а) розробка, що закінчується створенням дослідного взірця або товару;
 - б) складання першого (робочого) варіанту бізнес-плану, в якому описуються основні характеристики продукту та передбачувана стратегія його збуту;
 - в) надання фактичної інформації за результатами продажу першої партії товару, що дає можливість вирішувати, чи прийме ринок новий товар;
 - г) масове виробництво і поширення товару на ринку.
3. *До методів вироблення нових ідей не належить:*
 - а) цільове обговорення;
 - б) метод “мозкова атака”;
 - в) економічне прогнозування;
 - г) інвентаризація “слабких місць”.
4. *Цільове обговорення як метод вироблення нових ідей вперше було застосовано:*
 - а) наприкінці XIX століття;
 - б) у 50-х роках XX століття;
 - в) у 90-х роках XX століття;
 - г) на початку XXI століття.
5. *Проведення наради, керованої ведучим, головна задача якого*

втягнути всіх учасників у відкриту та зацікавлену дискусію і не дати нараді перетворитися в серію пасивних відповідей на запитання – це:

- а) метод Делфі;
- б) цільове обговорення;
- в) метод “мозкова атака”;
- г) метод синектики.

6. Метод інвентаризації “слабких місць” дозволяє:

- а) виявити нові ідеї;
- б) оцінити перспективи нових ідей;
- в) оцінити перспективи існуючих ідей нових товарів;
- г) визначити напрями розвитку підприємства.

7. Метод ... передбачає, що учасники робочої групи заздалегідь не знають, яка саме проблема буде обговорюватися, завдяки чому вони не скуті звичайними шаблонами та стандартними уявленнями – це:

- а) метод Гордона;
- б) метод синектики;
- в) метод “мозкова атака”;
- г) метод опитування.

8. Метод, в ході якого учасники знаходять всі слабкі місця кожної ідеї та шляхи їх усунення – це:

- а) метод “мозкова атака”;
- б) метод “мозкова атака навпаки”;
- в) метод записної книжки;
- г) науковий метод.

9. Метод зобов'язаних зв'язків:

а) дозволяє деталізувати проблему, виявити її складові елементи, заново їх обдумати, перекомпонувати і на основі цієї нової комбінації побудувати нову концепцію або ідею;

б) дозволяє виробити ідеї, використовуючи список питань або пропозицій, що стосуються аналізованої проблеми;

в) передбачає збір даних в процесі досліджень та експериментів і перевірку на основі цих даних різних гіпотез стосовно стану об'єктів або процесів;

г) передбачає максимізацію прибутку для підприємця та його нового підприємства.

10. Одним із етапів параметричного аналізу є:

- а) виявлення елементів, що входять у проблему;
- б) встановлення взаємозв'язків між елементами проблеми;
- в) виявлення нових ідей;

г) творчий синтез.

11. Бізнес-інкубатор – це:

а) науково-промисловий комплекс, створений для виробництва нової прогресивної продукції або розроблення нових наукоємних технологій на базі тісних відносин з університетами і науково-технічними центрами;

б) організаційна структура, метою якої є формування сприятливих умов для стартового розвитку малих інноваційних підприємств через надання їм певного комплексу послуг і ресурсів;

в) галузеве, територіальне та добровільне об'єднання підприємницьких структур, які тісно співпрацюють із науковими (освітніми) установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції і сприяння економічному розвитку регіону;

г) масштабні інноваційно-технологічні центри, в яких забезпечуються умови, максимально сприятливі для науково-технічних інноваційних проєктів, виконуваних спільними зусиллями наукових центрів і промисловості.

12. Кластер – це:

а) науково-промисловий комплекс, створений для виробництва нової прогресивної продукції або розроблення нових наукоємних технологій на базі тісних відносин з університетами і науково-технічними центрами;

б) організаційна структура, метою якої є формування сприятливих умов для стартового розвитку малих інноваційних підприємств через надання їм певного комплексу послуг і ресурсів;

в) галузеве, територіальне та добровільне об'єднання підприємницьких структур, які тісно співпрацюють із науковими (освітніми) установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції і сприяння економічному розвитку регіону;

г) масштабні інноваційно-технологічні центри, в яких забезпечуються умови, максимально сприятливі для науково-технічних інноваційних проєктів, виконуваних спільними зусиллями наукових центрів і промисловості.

13. Технопарк – це:

а) науково-промисловий комплекс, створений для виробництва нової прогресивної продукції або розроблення нових наукоємних

технологій на базі тісних відносин з університетами і науково-технічними центрами;

б) організаційна структура, метою якої є формування сприятливих умов для стартового розвитку малих інноваційних підприємств через надання їм певного комплексу послуг і ресурсів;

в) галузеве, територіальне та добровільне об'єднання підприємницьких структур, які тісно співпрацюють із науковими (освітніми) установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції і сприяння економічному розвитку регіону;

г) масштабні інноваційно-технологічні центри, в яких забезпечуються умови, максимально сприятливі для науково-технічних інноваційних проектів, виконуваних спільними зусиллями наукових центрів і промисловості.

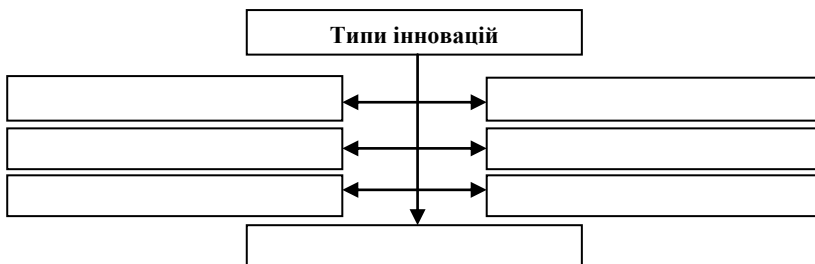
Завдання 2. Дайте визначення наступних понять:

Інновація – це ...

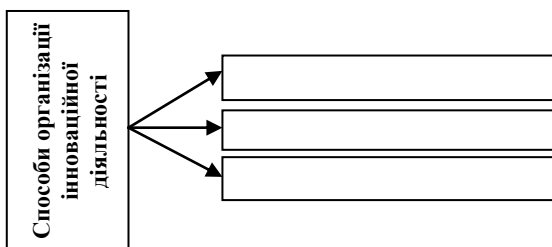
Інноваційна діяльність – це ...

Інноваційна інфраструктура – це ...

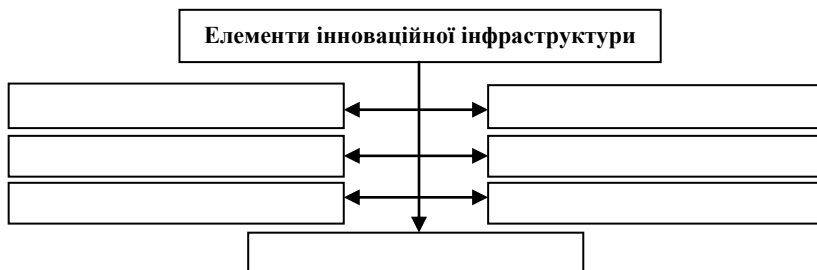
Завдання 3. Заповніть дану блок-схему щодо класифікації інновацій за об'єктом.

Завдання 4. Заповніть схему, вписавши основні способи організації інноваційної діяльності.

Завдання 5. Заповніть блок-схему, вказавши елементи інноваційної інфраструктури.

Питання для самостійної підготовки до практичного заняття

1. Назвіть типи інновацій.
2. В чому полягає відмінність понять “інновація”, “нововведення”, “новація”?
3. Які чинники впливають на розвиток інновацій?

Тематика рефератів

1. Технологія розробки нового товару.
2. Переваги та недоліки сучасних методів вироблення нових ідей.
3. Нові методи творчого вирішення проблем.
4. Методи творчого пошуку альтернативних варіантів рішень.

Література: 2; 5; 8; 9; 16; 17; 20; 23.

ТЕМА 8. РИЗИКИ ТА СТРАХУВАННЯ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ. ПРИПИНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У даній темі необхідно дослідити зміст, сутність, функції підприємницького ризику. Розглянути види ризиків та їх характеристику. Проаналізувати методи захисту від ризиків. Розглянути порядок страхування у підприємницькій діяльності, як метод зменшення ризиків. Охарактеризувати основні види страхування. Розглянути порядок Припинення підприємницької діяльності. Дослідити порядок ліквідації і реорганізації підприємства. Дати визначення поняттям банкрутство і санація суб'єктів

підприємництва.

Методичні рекомендації щодо вивчення теми

Поняття ризику пов'язане з усвідомленням небезпеки, загрози, ненадійності, невизначеності, непевності, збитку.

Під *ризиком* прийнято розуміти ймовірність (загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи поява додаткових витрат у результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності.

Ризикова ситуація пов'язана зі статистичними процесами і її супроводжують одночасно три умови:

- наявність невизначеності;
- необхідність вибору альтернативи (при цьому варто мати на увазі, що відмова від вибору також є різновидом вибору);
- можливість оцінити ймовірність здійснення вибраних альтернатив.

Ризики піддаються обчисленню (розмір збитку відхилення фактичного результату від очікуваного).

За своїм *походженням* ризики поділяються, насамперед, на *природні* та *антропогенні*. Причини природних ризиків — випадкові події і стихійні явища — зовсім не залежать від діяльності людини, тоді як антропогенні ризики виникають лише внаслідок різноманітної господарської й науково-технічної діяльності людей.

Ризики, ототожнюванні з ризикогенними об'єктами, можуть класифікуватися згідно з критерієм сутності їх безпосередніх носіїв. З огляду на це *ризики поділяються на майнові та особисті*. Незалежно від випадкової події майнові ризики стосуються майнових об'єктів і майнових інтересів відповідних власників, а особисті — конкретних осіб.

Великі ризики порівняно з катастрофічними менш відчутні економічно, але виявляються з більшою закономірністю, а тому піддаються точнішому передбаченню й розрахунку.

Масовими визнаються такі ризики, які немає підстави відносити до великих. У свою чергу до *великих ризиків* віднесені ті ризики, які генеруються в найбільш ризикогенних галузях господарської діяльності. Це — транспортні та повітряні ризики, ризики кредиту і застави, ризики загальної відповідальності й майнові, що виявляються на великих підприємствах.

Отже, враховуючи можливі наслідки випадкових подій, ризики можна поділити на *чисті* та *спекулятивні* - згідно з критерієм

можливих наслідків. Коли ризики *чисті*, наслідок випадкової події завжди альтернативний: збитки або їх відсутність.

Під *підприємницьким ризиком* мається на увазі ризик, що виникає за будь-яких видів підприємницької діяльності, спрямованих на отримання прибутку і пов'язаних із виробництвом продукції, товарів і послуг, їх реалізацією; товарно-грошовими і фінансовими операціями; комерцією, а також реалізацією науково-технічних проєктів.

Підприємницький ризик пов'язаний, насамперед, із вибором і ухваленням управлінського рішення на різних рівнях структури управління: галуззю, підприємством чи його підрозділами. Ризик підприємницької діяльності, крім елементів господарського ризику, включає специфічні види ризику, пов'язані з особистими майновими грошовими внесками в дане підприємство. *Підприємницький ризик* включає ризик повної чи часткової втрати майна або грошового внеску, в тому числі й ризик банкрутства, характерний для ринкових відносин.

Зміст ризику як економічної категорії зумовлює його основні функції, що виконуються в процесі *підприємницької* діяльності:

- регулятивна;
- захисна;
- аналітична.

Інноваційна функція ризику стимулює пошук нетрадиційних рішень проблем, що стоять перед підприємцем.

Регулятивна функція — підприємець надає, динамізму процесу господарювання.

Аналітична функція ризику пов'язана з тим, що наявність ризику передбачає необхідність вибору одного із можливих варіантів рішення, у зв'язку з чим підприємець у процесі ухвалення рішення аналізує всі можливі альтернативи, вибираючи найбільш рентабельні (прибуткові) і найменш ризиковані.

Соціальна функція - сприяючи підвищенню ефективності виробництва, ризик тим самим створює реальну матеріальну базу для задоволення соціальних потреб, підвищення добробуту населення.

Найбільш важливим і найбільш поширеним прийомом зниження ступеня ризику є його *страхування*, оскільки найсерйозніші економічні ризики страхуються за допомогою зовнішнього страхування.

Процедура ліквідації регламентується багатьма нормативними актами, зокрема відповідними статтями Закону України "Про

підприємництво", Законами України "Про господарські товариства", "Про банкрутство", "Про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності".

З моменту внесення запису про ліквідацію підприємства до державного реєстру його ліквідація вважається завершеною. Підприємство припиняє свою діяльність і позбавляється прав юридичної особи. Після цього ніякі претензії кредиторів та інших осіб не приймаються.

Ліквідація підприємства відбувається у таких випадках:

- по закінченні строку, на який товариство створювалось або після досягнення мети, для якої воно створювалось;
- за рішенням вищого органу товариства;
- на підставі рішення суду або арбітражного суду;
- за поданням банківських органів у разі неплатоспроможності;
- за поданням органів, що контролюють діяльність товариства, у випадках систематичного або грубого порушення ним чинного законодавства;
- з інших підстав, передбачених установчими документами та чинним законодавством.

"Плюси" ліквідації:

- усі претензії, які не можна задовольнити (крім бюджетно-податкових) через відсутність коштів (активів), вважаються погашеними;
- наявність непогашених боргів (крім бюджетно-податкових) не є підставою для відмови в ліквідації (крім випадків порушення справи про банкрутство);
- претензії, які можуть виникнути в майбутньому після ліквідації, пред'являти вже нема кому.

"Мінуси" ліквідації:

- непогашена податкова недоїмка фактично може стати перешкодою для ліквідації у звичайному порядку підприємства — платника податків;
- ліквідації має передувати клопітка й довготривала процедура створення ліквідаційної комісії, публікація відповідного оголошення в "офіційній пресі" для кредиторів тощо;
- усе майно (активи) підприємства може піти на оплату боргів.

Процедура банкрутства вимагає вирішення не тільки економічних, але й соціальних питань, тому законодавством передбачається процедура оздоровлення підприємств — *санация*, тобто певна система заходів, спрямованих на попередження банкрутства підприємств.

Умовами санації можуть бути: збільшення банківських кредитів і надання урядових субсидій, випуск нових акцій або облігацій для залучення грошового капіталу; зменшення процентів за облігаціями, випущених підприємством, та відстрочення їх погашення; перетворення короткострокової заборгованості на довгострокову; ліквідація нерентабельного підприємства і створення на його основі нового; зміна форми власності підприємства, злиття, створення дочірніх підприємств; зміна стратегії діяльності підприємства, ринків збуту, постачання сировини

Санаційна здатність — це сукупність фінансових, організаційно-технічних і правових можливостей підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, які визначають його здатність для успішного проведення фінансової санації.

План практичного заняття (4 год.)

1. Зміст і функції підприємницького ризику.
2. Методи захисту від ризиків.
3. Ліквідація і реорганізація підприємства.
4. Банкрутство і санація суб'єктів підприємництва

Завдання 1. Дайте відповіді на тести:

1. «Ризик» в походженні від латинського слова «гезесит» означає:
 - а) скеля;
 - б) дерево;
 - в) причина.
2. Що прийнято розуміти під ризиком?
 - а) втрата довіри потенційних клієнтів;
 - б) ймовірність втрати підприємством частини своїх ресурсів;
 - в) ймовірна втрата іміджу підприємства.
3. Яка з перелічених умов не належить до ризикової ситуації?
 - а) наявність невизначеності;
 - б) можливість оцінити ймовірність здійснення вибраних альтернатив;
 - в) нерівномірність прибутку.
4. Чи можлива невизначеність у кожній соціально-економічній ситуації?
 - а) так;
 - б) ні;

в) при сприянні економічних факторів, що зумовлюють діяльність підприємства.

5. *В умовах невизначеності кінцевий результат можна передбачити:*

- а) точно;
- б) лише наближено;
- в) неможливо.

6. *Дати найточнішу кількісну оцінку невизначених величин можна.*

- а) неможливо при ринковій економіці;
- б) проаналізувавши;
- в) обчисливши ймовірність їх появи.

7. *За своїм походженням ризику поділяються на :*

- а) майнові та особисті;
- б) природні та антропогенні;
- в) соціальні та моральні.

8. *Чи є особа , як об'єкт ризику складнішою за майновий об'єкт:*

- а) так;
- б) ні;
- в) напевне.

9. *Чи можливе передбачення катастрофічних ризиків*

- а) можна передбачити;
- б) можна розрахувати;
- в) варіанти а і б правильні.

10. *За директивою ЄС всі ризику були поділені на:*

- а) великі та масові;
- б) малі та індивідуальні;
- в) варіанти а і б є вірними.

11. *Які ризику відносяться до “великих”:*

- а) транспортні та повітряні ризику;
- б) ризику кредиту і застави;
- в) відповідь а і б вірні.

12. *Зона допустимого ризику –це:*

- а) сфера, у межах якої величина ймовірних втрат не перевищує очікуваного прибутку;
- б) зона, де втрати практично не очікуються;
- в) область можливих втрат, що перевищують величину очікуваного прибутку.

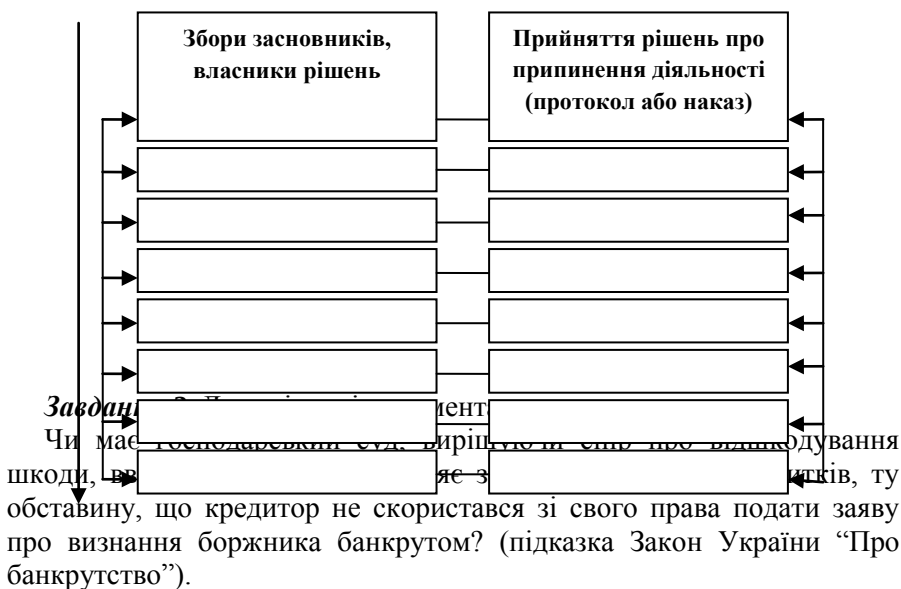
13. *Безризикова зона – це:*

- а) сфера, у межах якої величина ймовірних втрат не перевищує очікуваного прибутку;
- б) зона, де втрати практично не очікуються;
- в) область можливих втрат, що перевищують величину очікуваного прибутку.

14. Зона критичного ризику – це:

- а) сфера, у межах якої величина ймовірних втрат не перевищує очікуваного прибутку;
- б) зона, де втрати практично не очікуються;
- в) область можливих втрат, що перевищують величину очікуваного прибутку.

Завдання 2. Заповнити дану блок-схему, щодо процедури ліквідації суб'єкта підприємництва за власною ініціативою.

Завдання 4. Дати відповідь-коментар.

Чи має право ліквідаційна комісія вимагати від кредитора отримання майна боржника замість грошей? (підказка Закон України "Про банкрутство").

Завдання 5. Дати відповідь-коментар.

Чи потрібна згода кредитора на реорганізацію або ліквідацію боржника, якщо такі умови санації і є згода кредитора на переведення боргу? (підказка Закон України “Про банкрутство”).

Питання для самостійної підготовки до практичного заняття

1. Які причини зумовлюють підприємницький ризик?
2. Як класифікують підприємницькі ризики?
3. У чому полягають особливості виробничого ризику?
4. У чому полягають особливості методу експертного оцінювання підприємницького ризику?
5. У чому полягають особливості розрахунково-аналітичних методів оцінювання підприємницького ризику?
6. У чому полягають особливості методу недопущення збитків?
7. Які методи належать до економічних методів мінімізації підприємницького ризику?

Тематика рефератів

1. Особливості підприємницьких ризиків у різних сферах діяльності.
2. Методи оцінки підприємницьких ризиків.
3. Ризик-менеджмент у підприємництві.
4. Заходи зниження ризику у підприємницькій практиці.
5. Економічна поведінка підприємця в умовах непередбачених ринкових змін.

Література: 1; 5; 6; 15; 16; 18; 21; 24.

ІНДИВІДУАЛЬНО-КОНСУЛЬТАТИВНА РОБОТА

Індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів за вибором

Для того, щоб підвищити свій рейтинг, студент за власним вибором може виконувати індивідуальні завдання для самостійної роботи – готувати реферати, доповіді, науково-дослідну роботу, рецензування, складання кросвордів, підготовка презентацій, мікро

викладання, що подається та перевіряється за індивідуальним графіком.

I. Завдання репродуктивного рівня (1-2 бали):

1. Скласти кросворд до практичного заняття (15-25 слів).
2. Скласти та оформити у відповідності із бібліографічними вимогами анотований список літератури до одного з питань для самоконтролю знань, модульного контролю та заліку.
3. Провести презентацію останніх надходжень до бібліотеки ПУЕТ наукової літератури або журналів підприємницького змісту.

II. Завдання продуктивного рівня 3 бали

№ зп	Назва теми за типовою навчальною програмою	Питання, які студент повинен підготувати до індивідуального заняття	Зміст індивідуальних завдань студентам на занятті	Засоби контролю знань
1	Соціально-психологічний портрет підприємця	1. Психологічний портрет підприємця. 2. Правила та норми підприємницького спілкування. 3. “Імідж” підприємця 4. Роль знання економічних наук для підприємця. 5. Відношення суспільства до підприємця. 6. Етика підприємництва	Тестування, соціологічне опитування студентів, реферативне дослідження іміджу підприємця,	Бліцопитування, письмова робота, реферат-дослідження.
2	Основні форми державного регулювання та система оподаткування підприємницької діяльності	1. Що містить у собі поняття «бізнес»? 2. Хто є учасниками бізнесу? 3. Які сфери бізнесу Ви знаєте? 4. Які форми бізнесу? 5. Які форми бізнесу в залежності від власності Ви знаєте? 6. Якими властивостями наділений бізнес?	Рішення ситуацій, Вивчення законодавчої бази з питань оподаткування, пошук інформації за останні 3-5 місяців.	Бліцопитування, письмовий звіт
3	Відкриття власної справи.	1. Ідея та види діяльності 2. Засновницькі документи та їх підготування 3. Державна реєстрація 4. Припинення діяльності підприємств бізнесу	“Складання засновницьких документів”, або ксерокопія документів підприємницької структури	Перевірка документів для відкриття власної фірми
4	Діловий етикет і протокол.	1. Офіційні і протокольні форми представлення. 2. Протокольні вимоги до учасників офіційних процесій і церемоній. 3. Етикет керівника.	Реферати, доповіді.	Реферати, доповіді

Продовж. табл.

5	Вербальні засоби спілкування та мовленнєвий етикет.	1. Мовленнєве спілкування. 2. Культура слухання. 3. Вплив особистості на ефективність переконання 4. особливості мовленнєвого етикету.	Ділова гра «Аналіз спілкування в різних ситуаціях».	Результат ділової гри, реферат, наукова робота, інформаційна робота(письмово)
6	Організація ділового спілкування	1. Планування переговорів 2. Техніка ділової розмови. 3. Проведення ділової зустрічі .	реферати	реферат

ІІІ. Завдання пошуково – аналітичного рівня (5 балів)

ВИВЧЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ.

Опрацювавши статті 41-60 Господарського кодексу України від 16.01.2003.р., дати відповіді на питання:

1. Дати визначення поняття “підприємництво”.
2. Хто може бути суб’єктами підприємницької діяльності?
3. Які категорії громадян не можуть займатися підприємницькою діяльністю?
4. Що передбачає свобода підприємницької діяльності?
5. Які види діяльності можуть здійснюватися тільки державними підприємствами і організаціями?
6. На основі яких принципів здійснюється підприємницька діяльність?
7. Яка установа здійснює державну реєстрацію суб’єктів підприємницької діяльності?
8. Які документи подаються для державної реєстрації суб’єкта підприємницької діяльності – юридичної особи?
9. Які документи подаються для державної реєстрації суб’єкта підприємницької діяльності – фізичної особи?
10. В який термін проводиться державна реєстрація суб’єктів підприємницької діяльності?
11. Як здійснюється скасування державної реєстрації суб’єкта підприємницької діяльності?
12. Які документи отримує суб’єкт підприємницької діяльності в разі його державної реєстрації?
13. Як підприємець може реалізувати право найму працівників?
14. В яких випадках припиняється діяльність суб’єктів підприємницької діяльності?
15. Які гарантії надає держава суб’єктам підприємницької діяльності?
16. Як здійснюється державна підтримка підприємництва?
17. Як здійснюється державне регулювання підприємницької діяльності?
18. Як здійснюється діяльність іноземних підприємців?

Опрацювавши статті 62-78, 93-153 Господарського кодексу України від 16.01.2003.р., дати відповіді на питання:

1. Дати визначення поняття "підприємство".
2. Які існують види підприємств?
3. Які підприємства належать до малих підприємств?

4. Які існують об'єднання підприємств?
5. Який порядок функціонування об'єднань підприємств?
6. За яких умов створюється підприємство?
7. Які відомості містяться в статуті підприємства?
8. Які існують джерела формування майна підприємств?
9. Які загальні принципи управління підприємством?
10. Яким чином будуються відносини підприємства і держави?
11. Як здійснюється господарська діяльність підприємства?
12. Як здійснюється економічна діяльність підприємства?
13. В чому полягає соціальна діяльність підприємства?
14. Якими шляхами здійснюється реорганізація підприємства?
15. Як здійснюється ліквідація підприємства?

Опрацювавши статті 79-91 Господарського кодексу України від 16.01.2003.р. та Закон України „Про господарські товариства” № від з послідовними змінами та доповненнями, дати відповіді на питання:

1. Що являють собою господарські товариства?
2. На підставі яких установчих документів діють господарчі товариства?
3. Які права та обов'язки мають учасники товариства?
4. Що може виступати в якості вкладів учасників та засновників товариства?
5. Як утворюється прибуток товариства?
6. Який порядок реорганізації та ліквідації товариства?
7. Що являє собою акціонерне товариство?
8. Які існують види акціонерних товариств?
9. Як здійснюється розповсюдження акцій акціонерних товариств?
10. Що являють собою установчі збори акціонерного товариства і які питання вони вирішують?
11. Які відомості містять установчі документи акціонерного товариства?
12. Що є вищим, виконавчим і контролюючим органами акціонерного товариства та які питання вони вирішують?
13. Що являє собою товариство з обмеженою відповідальністю?
14. Які відомості містять установчі документи товариства з обмеженою відповідальністю?
15. Що є вищим, виконавчим і контролюючим органами товариства з обмеженою відповідальністю та які питання вони вирішують?

16. Що являє собою товариство з додатковою відповідальністю?
17. Який порядок функціонування товариства з додатковою відповідальністю?
18. Що являє собою повне товариство?
19. Який порядок функціонування повного товариства?
20. Що являє собою командитне товариство?
21. Який порядок функціонування командитного товариства?

Опрацювавши статті Закон України „Про ліцензування певних видів господарської діяльності” № 1775-III від 01.06.2000 р. з послідовними змінами та доповненнями, дати відповіді на питання:

1. Дати визначення термінів "ліцензіат", "ліцензія", "ліцензування".
2. Які основні принципи державної політики у сфері ліцензування?
3. Які повноваження має орган ліцензування?
4. Що являє собою експертно-апеляційна рада та вирішення яких питання входить до її компетенції?
5. Що являють собою ліцензійні умови?
6. Які види господарської діяльності підлягають ліцензуванню?
7. Які документи подаються до органу ліцензування для одержання ліцензії?
8. У який строк орган ліцензування приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у її видачі?
9. Що є підставами для відмови у видачі ліцензії?
10. Які відомості містить ліцензія?
11. Який порядок видачі ліцензії?
12. Як здійснюється зміна даних, зазначених у документах, що додавались до заяви про видачу ліцензії?
13. В яких випадках і яким чином здійснюється видача дублікату ліцензії?
14. Яка інформація міститься у ліцензійному реєстрі та Єдиному ліцензійному реєстрі?
15. Як здійснюється контроль за дотриманням ліцензіатами ліцензійних умов?
16. Що є підставами для анулювання ліцензії?

IV. Креативний рівень

Науково-пошукова робота над доповіддю на конференцію, участь в індивідуальному, або груповому проекті (5-10 балів)

Теми досліджень, проектів та доповідей на студентські наукові конференції:

1. Роль рекламних ресурсів в туризмі.
2. Особливості сучасної реклами туристичних послуг.
3. Маркетинг туристичного підприємства як неперервний процес.
4. Роль міжкультурних контактів у розвитку туристичної діяльності.
5. Спілкування, комунікація, взаємодія в туристичній подорожі.
6. Соціальна сутність туризму, його «людський вимір».
7. Функції ринку туристичних послуг в економічній системі.
8. Туристичні підприємства як суб'єкти ринку туристичних послуг.
9. Інфраструктура ринку туристичних послуг.
10. Туристична логістика як ефективний засіб оптимізації потоків туристичних продуктів.
11. Стратегії виходу українських туристичних підприємств на зовнішні ринки.
12. Безпека зовнішньоекономічної діяльності туристичних підприємств.
13. Конкурентні переваги туристичних підприємств України на зовнішніх ринках туристичних послуг.
14. Організаційно-правові передумови розвитку туристичного бізнесу в Україні.
15. Переваги та вади туристичного законодавства та державної туристичної політики в Україні.
16. Сучасні тенденції розвитку ринку туристичних послуг в умовах глобалізації.
17. Проблеми та перспективи інформатизації ринку туристичних послуг.

Наукова робота пишеться на конкретному статистичному матеріалі приватної фірми або організації будь-якої форми власності.

Вимоги до змісту та оформлення реферату, проекту, наукової роботи:

Для більш поглибленого засвоєння навчального курсу, пізнання актуальних теоретичних, методичних і практичних проблем психології та педагогіки, в якості одного з провідних елементів самостійної роботи передбачається підготовка письмової реферативної доповіді. Її основною метою є критичний аналіз наукових, методичних і прикладних проблем, обґрунтування особистих висновків і пропозицій щодо дискусійних аспектів актуальної проблематики дисципліни.

Реферативна доповідь повинна мати певну логічну побудову, послідовність та завершеність.

До перевірки та захисту приймаються тільки власноручно набрані на комп'ютері та правильно оформлені роботи, без сканування, не з Internet. Робота подається у друкованому вигляді, разом із дискетою. Роботу обов'язково слід особисто захистити на семінарі, або на консультації. Обов'язково слід надати список використаної літератури, оформлений за бібліографічними вимогами. Робота повинна складатися із таких частин:

1. Титульний аркуш.

2. Зміст роботи.

3. Вступ – розкриття актуальності теми, постановка проблеми, формулювання мети, гіпотези, завдань, визначення об'єкту та предмету дослідження, характеристика методів.

4. Основна частина – послідовне розкриття теми, аналіз наукової літератури, із обов'язковим посиланням на джерело інформації. Якщо проведено практичне дослідження – слід описати завдання, процедуру, результати. Таблиці, анкети, дані, розрахунки навести у додатках.

5. Заключна частина - короткий огляд роботи, перспективи, висновки, рекомендації.

6. Додатки - (таблиці, схеми, анкети, тести, схеми спостережень).

7. Список використаної літератури.

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ПІДГОТОВКИ ДО ПОТОЧНОГО
МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ
ПИТАННЯ ДО МОДУЛЯ 1**

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУРСУ

1. Характер і зміст курсу "Основи підприємницької діяльності".
2. Основи методології, зміст та задачі курсу.
3. Сучасне розуміння підприємництва.
4. Концепції підприємництва Й.Шумпетера, Кантільйона, Ф. Хайєка.
5. Основні функції підприємництва у сучасному світі.
6. Принципи, на яких ґрунтується підприємництво.
7. Які фактори активізують розвиток підприємництва?
8. За якими ознаками можна класифікувати організаційно-правові форми підприємництва?
9. Які фактори впливають на вибір організаційно-правової форми підприємництва?
10. Основні форми індивідуального підприємництва.
11. Переваги й недоліки індивідуального бізнесу.
12. Які види об'єднань виділяють згідно з чинним законодавством?
13. Характеристика концерну та корпорації. В чому їх відмінність?
14. Стадії підприємницького процесу.
15. Сутність підприємницького процесу.
16. Ознаки класифікації підприємницької діяльності.
17. Які основні напрямки рекламної діяльності застосовують туристські підприємства?
18. Які існують засоби реалізації туристського продукту?
19. Як здійснюється стимулювання продажу туристського продукту?
20. Які чинники стримують розвиток світового туризму?
21. Якими економічними показниками характеризується світовий туризм?
22. Які фактори стримують туристичні обміни?
23. Що вам відомо про міжнародні туристичні організації?
24. Які вам відомі основні етапи розвитку туризму?
25. Які риси характерні для підприємництва в туризмі?

26. На яких принципах ґрунтується підприємницька діяльність у туристичному бізнесі?
27. Розкрийте сутність функцій підприємництва в туризмі.
28. У чому полягає мета підприємницької діяльності суб'єктів туристичного бізнесу?
29. На яких правових засадах ґрунтується туристичне підприємство в Україні?
30. Оцініть умови здійснення туристичної діяльності.
31. Які засоби прямого впливу на економіку туристичного бізнесу застосовує держава?

ПИТАННЯ ДО МОДУЛЯ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Причини зумовлення підприємницького ризику.
2. У чому полягають особливості виробничого ризику?
3. У чому полягають особливості фінансового ризику?
4. Класифікація та характеристика підприємницьких ризиків.
5. Характеристика організаційних методів мінімізації підприємницького ризику.
6. У чому полягають особливості методу мінімізації збитків?
7. У чому полягають особливості методу передачі контролю за ризиком?
8. Які методи належать до економічних методів мінімізації підприємницького ризику?
9. Складання бізнес-плану.
10. Головні функції бізнес-плану у практиці сучасного підприємництва.
11. Структура бізнес-плану і від чого вона залежить.
12. Характеристика основних блоків бізнес-плану.
13. Види підприємницької діяльності, що підлягають ліцензуванню.
14. Основна відмінність ліцензії від торговельного патенту.
15. Види підприємницької діяльності, що підлягають патентуванню.
16. Які основні моменти необхідно враховувати при створенні власного бізнесу?
17. Сутність франчайзингових відносин.
18. Переваги і недоліки створення нового підприємства.
19. Як проводиться державна реєстрація суб'єктів підприємництва?

20. Яка роль непрямого державного впливу на розвиток туризму в Україні?
21. Як класифікуються ресурси, необхідні для забезпечення туристичної діяльності?
22. Чим визначається система ресурсного забезпечення формування та реалізації туристичного продукту?
23. Охарактеризуйте взаємозв'язок туроператора з постачальниками туристичних послуг і покупцями турпродукту.
24. Яка роль підприємницької стратегії в розвитку туристичного бізнесу?
25. Охарактеризуйте об'єкти стратегії економічного управління діяльністю туристичного підприємства.
26. У чому полягають особливості розробки стратегії розвитку суб'єктів туристичного бізнесу?
27. Які існують організаційні форми туристських підприємств?
28. Наведіть класифікацію комерційних організацій за організаційно-правовою формою.
29. Яка різниця між повними товариствами, товариствами з додатковою відповідальністю і товариствами з обмеженою відповідальністю?
30. Яка різниця між акціонерними товариствами відкритого типу і акціонерними товариствами закритого типу?
31. Які фактори визначають вибір організаційно-правової форми діяльності туристського підприємства?
32. Що відноситься до засновницьких документів туристського підприємства?
33. З чого складається процедура створення туристського підприємства?
34. Хто може бути засновником туристського підприємства?
35. Які основні документи необхідно оформити при створенні підприємства?
36. Що таке статут підприємства, які основні відомості він повинен містити?
37. Що таке засновницький договір, які основні положення він повинен містити?
38. Який мінімальний розмір статутного фонду підприємства?
39. З якою метою проводяться установчі збори?
40. В яких державних установах необхідно реєструвати створене туристське підприємство?

ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ:

1. Характер і зміст курсу. Основи методології та задачі курсу. Зв'язок курсу з іншими науками
2. Загальна характеристика ринкової системи та її типи.
3. Сучасне розуміння підприємництва.
4. Законодавче регулювання підприємницької діяльності.
5. Роль знання економічних наук для підприємця.
6. Ліцензування підприємницької діяльності. Заборонені для недержавного підприємства сфери діяльності.
7. Ринкова система економіки як база розвитку підприємництва. Свобода та рівність можливостей.
8. Як класифікують туризм за видами?
9. Види підприємницької діяльності
10. Психологічний портрет підприємця.
11. Ділові якості підприємця. Відношення суспільства до підприємця.
12. Підприємництво як елемент культури.
13. В чому проявляється комплексність туристичних послуг?
14. Зародження і розвиток підприємництва у світі.
15. Становлення підприємництва у країнах Західної Європи
16. Розвиток теорії підприємництва.
17. Концепції підприємництва І.Шумпетера, М.Вебера, А. Маршала.
18. Піднесення і занепад підприємництва в радянський період.
19. Які риси характерні для підприємництва в туризмі?
20. На яких принципах ґрунтується підприємницька діяльність у туристичному бізнесі?
21. Розкрийте сутність функцій підприємництва в туризмі.
22. У чому полягає мета підприємницької діяльності суб'єктів туристичного бізнесу?
23. На яких правових засадах ґрунтується туристичне підприємство в Україні?
24. Оцініть умови здійснення туристичної діяльності.
25. Які засоби прямого впливу на економіку туристичного бізнесу застосовує держава?
26. Яка роль непрямого державного впливу на розвиток туризму в Україні?

27. Як класифікуються ресурси, необхідні для забезпечення туристичної діяльності?
28. Чим визначається система ресурсного забезпечення формування та реалізації туристичного продукту?
29. Охарактеризуйте взаємозв'язок туроператора з постачальниками туристичних послуг і покупцями турпродукту.
30. Культура та національний менталітет України. Місце підприємництва.
31. Всесвітня історія розвитку підприємництва. Сучасний розквіт підприємництва в країнах Європи та Америки
32. Стадії підприємницького процесу.
33. Пошук нової ідеї та її оцінка.
34. Складання бізнес-плану.
35. Оцінка необхідних ресурсів.
36. Управління створеним підприємством.
37. Основні джерела інноваційних можливостей.
38. Ринок інноваційних ідей. Основні джерела інноваційних можливостей.
39. Принципи новаторства.
40. Інноваційна стратегія діяльності підприємства як фактор підвищення конкурентоспроможності.
41. Розробка засновницьких документів. Управління створеним підприємством. Передумови ефективної та прибуткової діяльності.
42. Сучасні організаційні форми підприємництва.
43. Підприємництво фізичних осіб.
44. Створення і структура малих підприємств.
45. Філії і дочірні підприємства.
46. Аналіз ринкових можливостей.
47. Основні форми підприємницької діяльності.
48. Складні підприємницькі формування.
49. Нормативна база регулювання механізму реєстрації підприємств і підприємницьких структур.
50. Стимулювання збуту в підприємницькій діяльності
51. Життєвий цикл фірми. Особливості та тенденції зміни структур малого підприємства.
52. Сутність, види ризику. Комерційний ризик. Оцінка ризику. Способи зменшення ризику. Методи страхування ризиків

53. Особливості проведення маркетингових досліджень в малому бізнесі.
54. Сутність і стратегія ціноутворення.
55. Стимулювання збуту підприємницької діяльності.
56. Техніко-економічне обґрунтування створення підприємства.
57. Точка беззбитковості. Найбільш вигідне виробництво
58. Сучасні концепції внутрішнього фірмового розвитку.
59. Основні джерела фінансування малого бізнесу.
60. Посередницькі та оптові підприємства малого бізнесу.
61. Підприємництво в роздрібній торгівлі.
62. Які сучасні вимоги висуваються до національного туристичного законодавства?
63. Який головний закон регламентує туристичну діяльність в Україні? Розкрийте його структуру та зміст.
64. У чому полягає сутність державної туристичної політики?
65. Розкрийте функції основних інститутів державного регулювання туристичної галузі в Україні.
66. Охарактеризуйте проблемні аспекти туристичного законодавства України.
67. Які основні нормативно-правові акти регулюють туристичну діяльність в Україні?
68. Яка основна мета державного регулювання туристичної діяльності?
69. Назвіть головні принципи державного регулювання туристичної діяльності.
70. Сучасний процес приватизації та створення приватного сектору в торгівлі.
71. Особливості діяльності підприємницьких структур в торгівлі та громадському харчуванні.
72. Сучасний процес приватизації та створення приватного сектору в торгівлі. Виробництві та громадському харчуванні..
73. Державний комплексний план підтримки малого і середнього бізнесу

ПРИКЛАД ПОБУДОВИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПОТОЧНОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Варіант ПМР до модуля 1

1. За якими ознаками можна класифікувати організаційно-правові форми підприємництва?
2. Тестове завдання.

Варіант ПМР до модуля 2

1. Які методи належать до економічних методів мінімізації підприємницького ризику?
2. Тестове завдання.

Оцінка рівня знань при проведенні модульного поточного контролю

Оцінка "відмінно": студент має систематизовані та глибокі знання навчального матеріалу з курсу, відповідь повна, студент володіє поняттями теми, вміє без помилок виконувати практичні завдання, які передбачені програмою дисципліни, засвоїв рекомендовану основну літературу та ознайомився з додатковою літературою; викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення й висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу; виконав завдання творчо та у повному обсязі, задача розв'язана із ґрунтовним поясненням.

Оцінка "добре": студент повністю засвоїв навчальний матеріал з курсу, знає основну літературу. Уміє виконувати завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення і висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускає незначні помилки у формування термінів, категорій, невеликі арифметичні помилки у розрахунках при вирішенні практичних завдань.

Оцінка "задовільно": студент в цілому ознайомлений із питанням, але не повно, не точно використовує окремі поняття, є грубі помилки, робота виконана формально, має ознаки несамостійного мислення, завдання виконано частково, задача розв'язана без пояснення.

Оцінка "незадовільно": студент не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні питання, не розуміє поняття теми; завдання виконано неправильно, задача не розв'язана, робота не відповідає вимогам щодо оформлення.

Розрахунок балів, що отримують студенти за результатами вивчення дисципліни «Основи підприємницької діяльності».

Форма навчальної роботи	Вид навчальної роботи	Бали
1. Аудиторна		
1.1. Лекція	Відвідування лекцій	1
1.2. Практичне заняття	Відвідування практичного заняття	1
	Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	1
	Виконання завдання на практичному занятті	1-3
	Тестування	1
	Підготовка та захист реферату	1-2
2. Самостійна та індивідуально-консультативна робота	Виконання та захист індивідуальних завдань	1
3. Поточний модульний контроль	Виконання поточної модульної контрольної роботи I	8
	Виконання поточної модульної контрольної роботи II	5
4. Підсумковий контроль	ПМК (залік)	

**ЗАГАЛЬНА ПІДСУМКОВА ОЦІНКА З ДИСЦИПЛІНИ
«Основи підприємницької діяльності»**

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни «Основи підприємницької діяльності» складається з суми балів за результатами поточного контролю знань та за виконання завдань.

До залікової екзаменаційної відомості вносяться сумарні результати в балах поточного контролю (загальна підсумкова оцінка). Академічні успіхи студента визначаються за допомогою системи оцінювання, що використовується в ПУЕТ з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

**Критерії підсумкового контролю результатів навчання студента
шляхом складання заліку з дисципліни
"Основи підприємницької діяльності"**

Оцінка за системою ECTS	Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
A	90-100	5 (відмінно)
B	82-89	4 (дуже добре)
C	74-81	4(добре)
D	64-73	3 (задовільно)
E	60-63	3(задовільно достатньо)
FX	35-59	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	1-34	2 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

ГЛОСАРІЙ

Адміністративно–господарський штраф – це грошова сума, що сплачується суб'єктом господарювання до відповідного бюджету у разі порушення ним встановлених правил здійснення господарської діяльності.

Активний торговельний баланс – це торговельний баланс, що характеризується перевищенням вивозу товарів із країни над ввезенням до неї.

Активні операції банків – це операції, за допомогою яких банки розміщують грошові кошти (купівля цінних паперів, видача позик), які вони мають.

Акциз – вид непрямого податку, що включається в ціну товару чи послуг.

Акцизний збір – непрямий податок на окремі товари (продукцію), визначені законом як підакцизні, який включається до ціни цих товарів (продукції).

Акціонерне товариство – товариство, яке має статутний фонд поділений на визначену кількість акцій рівномірної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства. Вищий орган – загальні збори акціонерів. Особи, які купили акції, стають пайовиками акціонерного товариства і мають право на дохід від його діяльності.

Акція – цінний папір, який засвідчує право власності на частку в капіталі акціонерного товариства й дає право на участь в його прибутках та на управління підприємством.

Асоціація – об'єднання, союз організацій або осіб для досягнення певних цілей. Асоціації не мають права втручатися у виробничу та комерційну діяльність будь-якого з її учасників. Асоціація є юридичною особою, може мати самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки, печатку зі своїм найменуванням.

Банкрутство - неспроможність боржника (підприємства, фірми, банку, іншої організації)оплатити свої боргові зобов'язання.

Бізнес-план – короткий виклад цілей і шляхів діяльності фірми, обґрунтування доцільності капіталовкладень для залучення інвесторів та кредиторів.

Благодійна організація – це державна статутна організація, яка здійснює благодійну діяльність в інтересах суспільства або окремих категорій осіб без мети отримання прибутків від цієї діяльності.

Велике підприємство – підприємство, в якому середньооблікова кількість працівників за звітний (фінансовий) рік перевищує суму, еквіваленту п'яти мільйонам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

Відсоток – плата за кредит, ціна за користування позиченими коштами.

Власність – категорія, що означає володіння, користування і розпорядження майном; система економічних відносин з приводу володіння, користування і розпорядження майном.

Господарське зобов'язання – це зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстави, передбачення Господарським Кодексом, у силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, в тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо) або утриматися від певних дій, а інші суб'єкти (управлена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

Господарський Кодекс України – кодекс, який встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності.

Господарське товариство – підприємство або інший суб'єкт господарювання, створене юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку.

Депозит – грошова сума або інша цінність, віддана на зберігання. Депозит як форма зберігання грошових заощаджень населення називається вкладом.

Державна власність – форма власності, за якої власником виступає держава в особі її органів.

Державне комерційне підприємство – це підприємство, яке діє на основі статуту на принципах підприємства, і несе відповідальність за наслідки своєї діяльності усім належним йому на праві господарського відання майном відповідно до законодавства України.

Державне регулювання ринку – втручання держави у функціонування ринкових механізмів, вплив на економіку шляхом адміністративних, економічних та інших методів.

Державний реєстратор – посадова особа, яка відповідно до законодавства здійснює державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Дохід – у загальному вигляді – це потік грошових та інших надходжень за одиницю часу. Виділяють чотири основних форми доходів: рента, заробітна плата, прибуток і відсоток.

Етика – це система норм моральної поведінки людей, їхніх обов'язків по стосовно один до одного та суспільства в цілому.

Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – автоматизована система збирання, накопичення, захисту, обліку та надання інформації про юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Інфляція – знецінення грошей, що знаходяться в обігу, тобто падіння їхньої закупівельної спроможності, яке проявляється у підвищенні цін на всі товари і послуги.

Колективний договір – договір, який укладається між власником або уповноваженим ним органом і трудовим колективом або уповноваженим органом, яким регулюється виробничі, трудові та соціальні відносини трудового колективу з адміністрацією підприємства.

Командитне товариство – це господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке законом не може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладами (вкладники).

Консенсус – загальне положення, що характеризується відсутністю серйозних заперечень з істотних питань у більшості зацікавлених сторін.

Консорціум – тимчасова угода між кількома банкам або промисловими підприємствами для спільного розміщення позик, проведення фінансових та комерційних операцій великого масштабу.

Контрольний пакет акцій – кількість акцій, що надає право на управління акціонерним товариством.

Концерн – форма об'єднання підприємства різних галузей промисловості, торгівлі, транспорту, сфери послуг і фінансових установ, що знаходяться під єдиним фінансовим контролем.

Кооператив – підприємство, створене на основі добровільного майна громадян. Член кооперативу бере особисту участь у його діяльності.

Корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомірності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) цієї організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Корупція – зрощення державних структур зі структурами злочинного світу у сфері економіки.

Кредит – позика в грошовій або товарній формі на умовах повернення з оплатою відсотка.

Лізинг – довгострокова оренда основних фондів. Лізингові компанії закупають устаткування, щоб надати його в оренду.

Ліцензія – документ державного зразка, що засвідчує право суб'єкта господарювання на здійснення зазначеного виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання певних (ліцензійних) умов.

Ліцензування – видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.

Майно підприємства – виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємництва.

Маклер – посередник який здійснює операції на біржі за рахунок клієнтів і отримує винагороду у вигляді комісійних.

Мале підприємство – підприємство (незалежно від форми власності), в якому середньооблікова чисельність працівників за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятидесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

Міжнародний кредит – надання валютних і товарних ресурсів у сфері міжнародних економічних відносин на умовах повернення і сплати відсотків.

Місце проживання фізичної особи – житловий будинок, інше приміщення придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо) у відповідному населеному пункті що знаходиться за відповідною адресою, за якою здійснюється зв'язок із фізичною особою –підприємцем.

Місцезнаходження юридичної особи – місцезнаходження постійно діючого органу юридичної особи, а в разі його відсутності – місцезнаходження іншого органу чи особи без довіреності (виконавчий орган), за певною адресою, яка вказана засновниками (учасниками) в установчих документах і за якою здійснюється зв'язок з юридичною особою.

Монопольне становище – домінуюче становище суб'єкта господарювання, яке дає йому можливість самостійно або разом з іншими суб'єктами господарювання обмежувати конкуренцію на ринку певного товару.

Неспроможність суб'єкта підприємництва – це нездатність суб'єкта підприємництва після настання встановленого строку виконати свої грошові зобов'язання перед іншими особами, територіальною громадою або державою.

Об'єднання підприємств – це господарська організація, створена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення економічних та соціальних завдань.

Підприємець – самостійний суб'єкт ринкових відносин, який на свій страх і ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, надання послуг і торгівлі з метою одержання прибутку.

Підприємництво – самостійна, ініціативна, постійно здійснювана на свій страх і ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню послуг і торгівлі з метою одержання прибутку.

Підприємство – це самостійний господарський суб'єкт, що має право юридичної особи і здійснює виробничу, науково-дослідницьку та комерційну діяльність з метою одержання прибутку. Як самостійна одиниця підприємство користується правами юридичної особи, тобто має право розпоряджатися майном, одержувати кредити, укладати господарські договори з іншими підприємствами.

Повне товариство – це господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

Податок – обов'язковий платіж, що стягується державою або місцевим органом з громадян (фізичних осіб) або підприємства (юридичних осіб) на основі законодавства.

Прибуток – узагальнюючий показник діяльності підприємства; визначається як різниця між виручкою від реалізації продукції, робіт і послуг та сумою всіх затрат підприємства на виробництво і збут.

Приватне підприємство – це підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців або осіб без громадянства та його (їх) праці чи використання найманої праці. Приватним є також підприємство, що діє на основі приватної власності суб'єкта господарювання – юридичної особи.

Ризик – дія з розрахунку на удачу, на щасливий результат, який, однак, не виключає можливість невдачі.

Ринок – сфера обміну товарами і послугами між продавцями й покупцями, місце, де здійснюється купівля-продаж; система економічних відносин між виробниками і споживачами продукції.

Санація – система заходів, спрямована на попередження банкрутства.

Свідоцтво про державну реєстрацію – документ єдиного зразка, який засвідчує факт внесення до Єдиного державного реєстру запису про державну реєстрацію юридичної особи або фізичної особи – підприємця.

Синдикат – об'єднання підприємців, які беруть на себе здійснення всієї комерційної діяльності при збереженні виробничої та юридичної самостійності підприємств, які до нього входять.

Службовий етикет – це сукупність найдоцільніших правил поведінки людей у трудових колективах.

Статутний фонд – сума коштів, що становлять майно підприємства при його створенні.

Строк дії господарського договору – це час впродовж якого існують господарські зобов'язання що виникли на основі цього договору. На зобов'язання, що виникли у сторін до укладення ними господарського договору, не поширюються умови укладеного договору, якщо договором не передбачене інше.

Суб'єкт господарювання – зареєстрована в установленому законодавством порядку юридична особа незалежно від її організаційно – правової форми та форми власності, яка проводить господарську діяльність, крім органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності.

Суб'єкти туристичної діяльності:

- **Туристичні оператори** – юридичні особи, створені згідно з законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних супутніх послуг і які у встановленому порядку отримали ліцензію на тур операторську діяльність.

- **Туристичні агенти** – юридичні особи, створені згідно з законодавством України, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів і туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг і які у встановленому порядку отримали ліцензію на тур агентську діяльність.

- **Інші** суб'єкти підприємницької діяльності, що надають послуги з тимчасового розміщення (прживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг.

- **Гіди-перекладачі**, екскурсоводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу – фізичні особи, які проводять діяльність, пов'язану з туристичним супроводом і які у встановленому порядку отримали дозвіл на право здійснення туристичного супроводу, крім осіб, які працюють на відповідних

посадах підприємств, установ, організацій, яким належать чи які обслуговують об'єкти відвідування.

- **Фізичні особи**, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, тощо.

Товариство з додатковою відповідальністю – це господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників.

Товариство з обмеженою відповідальністю – це господарське товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном.

Товарна біржа – це особливий статутний суб'єкт господарювання, який надає послуги в укладенні біржових угод, виявленні попиту і пропозиції на товари. Вона є юридичною особою, діє на засадах самоврядування і господарської самостійності, не займається комерційним посередництвом і не має на меті одержання прибутку.

Фінанси – система економічних відносин з приводу створення, розподілу й використання фондів грошових коштів.

Ціна – кількість грошей, які сплачують за одиницю товару; виражена в грошах вартість одиниці товару.

Штраф – грошове стягнення за порушення зобов'язань договору.

Юридична відповідальність – застосування до винної особи заходів державного примусу за вчинене правопорушення.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна

1. Господарський кодекс України: чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 5.12.13р.: Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2013. – 136 с.
2. Податковий кодекс України. Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2013. – 512 с.
3. Про господарські товариства: Закон України [Електронний ресурс]: від 19.09.1991 № 1576-XII, редакція від 18.05.2013 – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
4. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України [Електронний ресурс]: від 01.06.2000 № 1775-III, редакція від 02.03.2014 – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1775-14>.
5. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України [Електронний ресурс]: від 22.03.2012 № 4618-IV – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
6. Варналій З.С. Основи підприємництва: Навч. посіб. – К.: Знання – Прес, 2002. – 239 с.: іл.
7. Кислов Д.В. Организация и ведение бизнеса в сфере торговли и услуг / Д. Кислов, Б.Башилов. - М. : Вершина, 2006. - 264 с.
8. Мороз О.М. Основи підприємництва : навч. посіб. / О.М. Мороз, В.І. Невмержицький. - К. : КНТЕУ, 2005.
9. Мочерний СВ. Основи підприємницької діяльності : навч. посіб. / С.В. Мочерний, О.А. Устенко, С.І. Чеботар. - К. : ВЦ «Академія», 2003. - 280 с.
10. Сизоненко В.О. Сучасне підприємництво : підручник / В.О. Сизоненко. - К. : Знання-Прес, 2008. - 440 с.
11. Створення і функціонування суб'єктів підприємництва. Навч.посіб./Петровица Й.М.-Л.: Магнолія Плюс, 2007. – 256с.
12. Тягунова Н.М., Юрко І.В. Основи підприємництва: навч. посібник. – К.: НМЦ "Укоопосвіта", 2002. – 162с.
13. Цигилик І.І., Паневик Т.М., Криховецька З.М. Основи підприємництва: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 240 с.

Додаткова

14. Абчук В. 12 шагов к собственному бизнесу.— М., Эксмо, 2008. — 400с.
15. Виноградська А.М. Технологія комерційного підприємництва: навч. посіб./ А.М. Виноградська. - К. : Центр навч. л-ри, 2006. - 780 с.
16. Довідник працівника магазину споживчої кооперації : навч. посіб. / [І. В. Юрко, П. Ю. Балабан, О. О. Горячова та ін.] ; за заг. ред. І. В. Юрка. — Полтава : ПУЕТ, 2013. — 350 с.
17. Касьянова Н.В. Планування маркетингу: навч. посібник. — К.: ЦУЛ, 2013. — 248 с.
18. Киселев Ю.Н. Банк идей для частного бизнеса: Путь к финансовой независимости. Как заработать первый миллион. — К.: Издательство А.С.К., 2004. — 352 с.
19. Основы бизнеса : учебник / за ред. Ю.Б. Рубина. - М. : Маркет ДС, 2003. - 784 с.
20. Подсолонко В.А., Процай А.Ф., Миронова Т.Л., Василенко В.О. Підприємництво. — Київ: Центр навчальної літератури, 2003. — 616 с.
21. Сысоева С. В. Большая книга директора магазина / Сысоева С. В., Крок Г. Г. — С.Пб. : Питер, 2009. — 432 с.
22. Чеберко Е.Ф. Теоретические основы предпринимательской деятельности: макроэкономический аспект: курс лекций / Е.Ф. Чеберко. - СПб. : Изд-во СПбГУП, 2009. - 304 с.
23. Хоскинг А. Курс предпринимательства - М., "Международные отношения", 2003г., - 350 с

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Навчальна програма курсу.....	6
Модуль I Теоретичні основи курсу.....	10
Тема 1. Предмет, зміст та задачі курсу „Основи підприємницької діяльності". Значення, принципи і сутність підприємництва.....	10
Тема 2. Підприємництво як соціально-економічне явище.....	12
Тема 3. Соціально-психологічний портрет підприємця.....	21
Тема 4. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності.....	25
Модуль 2. Організація підприємницької діяльності.....	38
Тема 5. Технологія створення і організаційний механізм роботи підприємницьких структур.....	38
Тема 6. Практика підприємництва.....	47
Тема 7. Технологія розробки бізнес-план.....	57
Тема 8. Ризики та страхування в підприємницькій діяльності. Припинення підприємницької діяльності.....	63
Індивідуально-консультативна робота.....	70
Перелік питань з підготовки до поточного модульного контролю	78
Перелік теоретичних питань для підготовки до заліку.....	81
Глосарій.....	88
Список рекомендованих джерел.....	95